denuo laudat noster vs. 46. cf. *Amarû* vs. 42.: लावण्यवारिपरिपूरितशातकुंभकुम्भौ । *Sosipater* Epigr. 3.:

Καὶ μαζοὶ γλαγόεντες, ἐΰζυγες, ἱμερόεντες,
Εὐφυέες, πάσης τερπνότεροι κάλυκος.

Anthol. latin. 3, 219.: *conde papillas, conde gemipomas, compresso lacte quae modo pullulant.*

27. Pro करोमि in scholl. est वरामि *quid eligam,* quod quum glossa forsan sit, in textum noluimus recipere etsi magis haesitationi convenit. Prioris hemistichii sensus pendet a verbo वलति in Comment. वलति scripto, वल् autem *tegere, circumdare* et *adhaerere* significat, ut *Nalod.* 3, 5. ubi cum Locat. construitur; Schol. प्रकाशयति *celebrat.* Excusat nempe poeta, quod puellam laudans, in versu antecedente Deos neglexerit. Hunc sensum indicantia Commentarii verba in Cod. corrupta erant hoc modo: हे धीराः भद्दि मम प्रावयं इह तद्दीपविस्मरणं मकनिन्यं चनकर्भर्यामान् यतनकृत° Nos vera suboluisse speramus et iam nunc haec sunt: *o intelligentes, non sane potest mea talis Deorum oblivio vituperari, neque etiam evitandum vituperium ab aliis hominibus profectum, propterea quod vos omnia iam intelligitis.*

28. Dolorem commemorat poeta quem conceperit puella de supplicio amati iuvenis certior facta. In Cod. versus vigesimus septimus ad haecce scholia repetitus erat, ex quibus tamen distichon nostrum facili negotio restitui potuit, id quod fecere *Lassenius* et *Chezyus,* qui तां मे गत्तिं प्रति et particulam तु coniecturá proposuit: nos intacta reliquimus omnia, quia sane aliud quidquam substitui haud potest. Pro वचनं in fine Schol. scripsimus घवनतं.

29. Sententia satis perspicua est et illis Bhartriharis (*Sring.* 74. 82.) mulieres nil nisi venenum esse, contraria. In Schol. emendavimus minora librarii sphalmata et प्राणावनिकर्त्री *terram natalem parantem* legimus loco: प्राणावली वनकत्री ॥

30. Distichi, quod in ore puellae laudando unice vertitur, structuram bene indicant Scholia, in quibus correximus ज्ञातीविधे यस्मिन्नीति in ज्ञातिविधे यस्मिन् इति et कामपत्नी ut vs. 32. denuo scriptum in कामपति ut alias रतिपतिः vocatur Amor.

31. Magna misericordia commotam fuisse puellam praedicat, tunc quando vinctus abduceretur per homines gynaeceum curantes, quos Yami servis inexorabilibus adsimilat poetá. Scholia iisdem vocabulis ut versu 22 vitiata in integrum restituimus.

32. In textu ante लावण्य° litera ग redundabat atque in fine scriptum विलोकतयत in विलोक्यते यत् mutavimus, quod Schol. praebent, nisi quod येन perperam pro यन् exaratum ibi est.

33. Initium scholiorum mihi suspectum est et ex vs. 8. videtur repetitum quum de lectulo heic non agatur. Secundi hemistichii corruptelam मन्दमतनलयीवन° iam sustulerat commentario duce *Chezyus.* Slocus in Scholiis ex Bhagavadgita desumptus, exstat 8, 6. De स्थिरागो in fine dubito, possis coniicere स्थिररतो, aut, quod praetulerim, स्थिररागो.

34. Sensus est: dolorem commovet mihi absenti quando apes circumsusurrant virgines quod ipse ad amicam pervenire non possim; scilicet apium copia os puellarum osculari gestit, lotum putans (cf. vs. 3.), dum illae lacertos fruticis surculo similes teneros movent et armillas concutiunt. Eadem imagine *Bharavis* (Kirât. 8, 5.):

तनूरुलक्तारुणपाणिपल्लवाः
स्फुरन्नखांशूत्करमञ्जरीभृतः ।
विलासिनीर्बाहुलतावनालयो
विलेपनामोदहृताः सिषेविरे ॥

unguentorum odore captae sylvae apes sequebantur puellas, teneros, lacco rubros manuum surculos habentes; quae unguium vestigiis veluti Manjaris striatae erant, brachiis ceu lianis ornatae. Neque Veteribus insolitum apes in os amasii volare ut inde mel ebibant, cf. *Meleager* Epigr. 108.:

Ἀνθοδίαιτε μέλισσα, τί μοι χροὸς Ἡλιοδώρας
Ψαύεις; κ. τ. λ.

et *Strato* Epigr. 88.:

Βϐποίητε μέλισσα, πόθεν μέλι τϐμὸν ἰδϐσα
Παιδὸς ἐφ᾽ ὑαλέην ὄψιν ὑπερπέτασαι;

भ्रम् *errare, circumstrepere* verbum proprium de apibus, unde ipsa भ्रमर: vocatur, non per ὀνοματοποιΐαν ut βομβύλιος παρὰ τϐ βόμβειν, द्विरेफ nomen a forma duplicis literae Rephae traxit eadem: द्वौ रेफौ वर्णविशेषौ येषां ते द्विरेफाः *Mallinâth.* ad Kirat. 8, 11. De vocabulo लम्पट *lingens* quo scholia utuntur vid. ad Bhartrih. *Vairâg.* 67., sic लिट्र *lambens* (ut leg. Schol. Nalod. 2, 3.) aliud apis nomen est. Ceterum magnam creavit molestiam घुणोधिशब्दो et postea घुणा in scholiis, ad धाने ut in Cod. ultimum versus membrum incipit, aperte pertinens. Posses quidem धाने illud de *morte* sumere (cf. धननार्था, निधनं etc.) et in scholiis घाते *in excidio,* घोरे *in horrore,* घासे *in planitie* vel similem vocem divinare, nam घुणा *termes, insectum,* quam alienum sit ab hac sententia, quilibet ipse videt. Omnino falsi autem sumus cum घ्राणो vocabulum substitueremus ita ut Chaurus diceret: se iam amicam cogitare simili fragrantia oborta; etenim unica vera lectio ad quam Schol. घु॰शब्दो nunc demum nos ducit घूर्णो est, hanc in versione sumus secuti, itemque in textu et scholiis (घूर्णादिशब्दो lin. 1. केषां घूर्णो lin. 4.) restituere suademus.

35. Cohaeret versus cum antecedente, nam et ipse poeta olim tanquam apis ex amasii facie mel suxit et ebrius puellae mammas vulneravit, quemadmodum puella amatum lacerat ebria *Amarûsat.* 15. दृष्ट्वा करक्षतं मधुमदक्षीबा vid. supra vs. 13. *Nalod.* 2, 58. Unam in Commentario obscuritatem लक्षितु लक्षणा हृता या tollere studuimus legentes लक्षिता लक्षणोद्दृष्टाया: *insignita signis iisque gaudens puella;* primum vocabulum उद्भिन्न explicat, quod de plantis germina agentibus dicitur, verbum हृष् autem vix abesse poterat, quia horripilatio Indis

signum est gaudii, *Hemachandrus* ad Kirât. 12, 41.: रोमांचः कण्टको रोमविकारो रोमहर्षणं et *Trikândaseshas* cit. ad Sisupal. 1, 74.: रोमोद्भेदस्तु पुलकं त्वक्पुष्पं तु त्वगंकुरं.

36. In scholl. erat मुंचामि sed male, id quod vocabulum quod statim additur मुखकमल docet. शघ्रं गृहाण in iisdem possis quidem in प्राणान् गृहाण mutare, ut legitur *Gitagov.* 7, 9, 3. simplicius tamen est शट्टाय *statim.*

37. In verbis singulis nihil erat mutandum sed de sensu accuratiore non omnino liquet. Videtur tamen versus cum antecedente coniungendus poetae consilium amicam deserendi exprimere, (ut vs. 11.) ita ut dicat: quum amata ad preces meas non responderet taedio adfectus sum in pulcherrimo ipsius domicilio ubi chori fiebant et παρθενεῖα cantabantur.

38. Dicit poeta se nescire utrum Dea sit illa an ad hominum animos conturbandos creata mulier. ईशपत्नी uxor Isi sive Mahadevi est, scilicet *Pârvati;* शापगता *Urvasî* illa est Apsaras quae Arjunum, Indri iussu adiens, exsecratione punivit ut episodium a clariss. *Boppio* editum narrat, ad quam fabulam ipso virginis coelestis cognomine respicere videtur Chaurus. Particulam वा metri gratia in fine addidimus.

39. Sensus est: illum demum qui aliam huic puellae similem invenerit, ipsius pulchritudinem describere posse; non autem exstare similem, igitur non posse depingi. In Scholl. ज्ञापयितुं corrigendum erat in ज्ञापयितुं *notum facere;* अपूर्व° potest quidem ferri, sed iam praefero cum Commentario legere अदृष्ट° *cui similis non est visa, cui nulla similis.* Vocabulum परिग्रह masculini generis est, neque hoc mutatur voce ad *familiam* et *uxorem* relata.

40. Terminatio आर्या ut vs. 2. explicanda de iis quae tacet poeta, pulchritudinis notis. Vocabulum श्यामा significatione cepimus vulgari, denotat praeterea *puellam suaviter loquentem, sedecim annos natam* et *virginem intactam* ut sloco, ex Lexico aliquo fortasse desumpto, probat Scholiastes.

41. Attributa omnia ad os redeunt. De luna auctumnali serenissima vid. ad. *Vairâg.* 86. Viros devotos amori resistere non posse saepe gloriantur poetae ad suos ipsorum excusandos amores, cf. *Bhartr. Sring.* 65. et de sylvis amoenis similiter *Kâlidâs.* Ritusanh. 6, 23.: चित्तं मुनेरपि हरन्ति निवृत्तरागं प्रागेव रागमलिनानि मनांसि पुंसां ॥

42. Pergit in ore puellae describendo illudque vocat, a lacu desumpta metaphorâ: *lotorum polline,* hoc est fuco et collyrio, *amoris aqua,* h. e. saliva, et *gaudiis* omnino plenum. Ad aquam proxime pertinet मकरध्वजतापहारि pro quo ter in scholiis कारि scriptum est; potest quidem ex mente Indorum dici: lacum lotis venustum *ardorem accendere,* at quum Schol. शमन inserat, et ibi sane कारि addendum, lectio textus est praeferenda, namque saliva cupidinem quasi exstinguit et aufert. In ultima distichi linea निरन्तं quo metrum violatur, exstabat, in Commentario नियतं eadem confusione quae in *Bhartr. Nit.* 41. et *Vairâg.* 18. deprehenditur. Ubique scripsimus नितरां *certe, utique.*

43. Sensus est ut vs. 39.: puellam pulchritudine incomparabilem describi non posse quamvis multae sint in mundo mulieres formosae. Atque hoc dolorem auget poetae, quod ne ipsius descriptionem quidem praebere possit; sed विषादः non urgendum duco, quum idem fere exprimat quod in reliq. स्मरामि. Hemistichii secundi initium in Cod. legitur अन्याभि-रुपमितुं hoc est अन्याभिर् उपमितुं ut Schol. exhibent, inseruimus tamen इति ad lacunam metricam explendam; videtur enim haecce particula bis in sententia lecta a Commentatore. *Metri necessitate* च insertum esse, ut Scholl. dicunt, non dixerim, auget enim epitheton mundi, ac si dicas: *quum tamen, et sane.* Minora scripturae menda tacite sustulimus.

44. Se ipsum comparat poeta cum loto ab aquis relicta et in luto marcescente, quam tamen puellae memoria refocillat et recreat veluti unda. Similis in malam partem comparatio vid. *Sring.* 80. Male scripta erant विचि et in Scholl. कन्दर्पः pro कर्दमः *lutum, coenum,* ut leviora omittamus.

45. Sensus eodem redit quo vs. 38., dicit enim: illam regis terrestris filiam pro Indri nata possis habere. *Indrus* (शतमन्युः Schol.) princeps est Deorum minorum et coelestium reliquorum. धूर्णनेत्रां in textu, cuius prima syllaba in Schol. semel excidit, haud dubie falsum, mutavimus in घूर्ण° *vacillans.*

46. Insolentior paullulum comparatio staturae cum वेदि quod secundum Amarum *altare* et *postem* significat illam ad quam hostia alligatur; अन्तर्वेदि in architectura *intercolumnium* est, *columnam* igitur posuimus teneram. Vocabulum संभृत *ferens* in simili structura legitur *Bhartr. Sring.* 44., de imagine ipsa cf. vs. 26. supra.

47. In singulis verbis nulla obscuritas deprehenditur, dummodo teneas gradum depingi a prima puellae verecundia usque ad concubitum, ut *Sring.* 4. Omnino cf. *Lucretium* 4, 1103. *adfigunt avide corpus* et quae sequuntur.

48. Secundum ad amoris pugnam pertinens attributum me bene cepisse non dixerim; de re ipsa nullus dubito, exprimitur enim illud quod Graeci χειρομαχεῖν appellant, ambigua tamen est lectio बन्धोपबन्ध° uti scripsimus, ut etymologiae saltem satis faceremus. In Cod. exstat बधोपबधंप° vitiosa omnino scriptura; de lotis sermonem esse, Scholia produnt, sed ibi quoque lacuna videtur esse inter पंकजासनादि et vocabulum sequens. Pro ओष्ठ *labium* in Scholl. हट erat; correximus दष्ट *morsus,* ut sensus, non vocabulum redderetur.

49. Sensus prioris hemistichii est: ab illius amore separatus equidem ne momentum quidem vivo sed vita mea ipsa mors est. In Commentario nonnulla erant corrigenda: वि ना, a nobis in विना mutatum, quo Schol. अन्तरेण vocabulum explicet, विना et अन्तरेण enim eadem significatione etiam cum Accusativo construuntur cf. Wilk. Gram. p. 622. nr. 1251.; अन्यविधिना bis scriptum semel delevimus, न vero ante भवामि intactum reliquimus, quum प्राणमुक्तो न भवामि *vita privatus, non existo* ferri possit. Dein भ्रातः male exaratum pro भवतः quod ad iudices pertinet circumstantes, Imperativus autem ad carnificem: *caput*

meum abscinde, sive simpliciter *vitam* quoniam de patibulo antea erat sermo. दुःखोपप्रम-नाय mutavimus in दुःश्रीपप्रमनाय, एतावत्से in एतावतः, at शीवनमन्दे non tetigi, quia sensui non omnino repugnat.

50. Vel captationem benevolentiae addit Chaurus, vel etiam suadet ut vitae suae finem celeriter faciant iudices, simpliciter enim dicit: bonos promissis stare debere ut Dii qui semel suscepta non relinquant. Exempla desumpta sunt ex mythologia et fabulis Puranicis; de Sivo venenum absorbente ne mundum universum inficeret, vid. ad *Bhartr. Nit.* 27.; de Vishnue ac testudine orbem terrarum portantibus ibidem *Nit.* 28., de igne denique submarino, *Nit.* vs. 68. Leviores Scholiorum maculas delevimus, quid tamen वसुद्राश्रयः in fine substituendum sit, videant alii. — In epilogo scriptoris, magnisonantibus verbis composito, plurima sunt obscura et lexicorum nostrorum ope haud elucidanda. Nos vero manum abstinuimus a coniecturis, sperantes fore ut aditus ad tales perplexorum vocabulorum sylvas aliquando paretur securibus non ubique adhibitis.

IN BHARTRIHARIS CENTURIAS COMMENTARIUS.

LIBER PRIMUS.

DE AMORIBUS.

Liber inscribitur शृङ्गारः *amor,* quod quidem vocabulum paulo latius sumendum et ad omnia quae mulierum amores tangunt et blandimenta, ad rixas amatorias concordiamque, atque ad universam denique voluptatem est transferendum, unde poesis amatoria hoc nomine designari consuevit. Proprie autem vox illa, quae desumpta a cinabari et aloe trita (शृङ्गारं चूर्णसिन्दूरे लवंगकुसुमे ऽपि च *Viscus* ad Sisup. 19, 39. unde pers. شنگرف *atramentum rubrum*), quibus comam imbuere mulieres solent, mutuum in amore ludum intendit et ultimum, si *Rasaratnâkari* auctori credimus, gradum ad संभोगं tendentem describit, sic enim ille, a *Mallinâtho* ad *Kirâtârjuniyam* (9, 71.) in medium productus, septem voluptatis affectus enumerat:

प्रेमाभिलाषो रागश्च स्नेहः प्रेमरतिस्तथा ।
शृङ्गारश्चेति संभोगः सप्तावस्थः प्रकीर्तितः ॥

quos dein omnes amplius definit:

प्रेमादिद्‌त्तरम्येषु तच्चित्ताप्यभिलाषकः ।
रागस्तत्संगबुद्धिः स्यात्स्नेहस्तत्प्रवणक्रिया ॥
तद्वियोगासहं प्रेम रतिस्तत्सहवर्तनं ।
शृङ्गारस्तत्समक्रीडा संभोगः सप्तधाक्रमः ॥

Ceterum, quod hic in limine liceat observare, in talibus Indorum carminibus amatoriis sat multae leguntur sententiae minime castae, quippe quae, mulierum aures nunquam tangentes, nulla utuntur circumlocutione sed palam profitentur quaemodocunque concepere nequitiarum magistri, memores forsan illius: *castum esse pium poetam ipsum decere, versiculos nihil necesse esse.* Vix tamen apud Indos cynaedi, pathici et qui muliebria patiuntur commemorantur: in mulierum amore, quem seriores Graecorum poetae tanquam bestialem condemnarunt, versantur omnes, neque in hoc, si verum fateri licet, ad Stratonem aliosque accedunt, res voluptuarias ad vividum depingentes. Multo minus denique mulieres inveniuntur ut Philaenis, Cyrene atque Elephantis de qua *Suidas* (s. Astyanassa) ἥτις πρώτη τὰς ἐν τῇ συνουσίᾳ κατακλίσεις εὗρεν καὶ ἔγραψε περὶ σχημάτων συνουσιαστικῶν (coll. *Martial.* 12, 43. *Scioppii* Priapeiis carm. 3. 63. rell.). — Ad primam Bhartriharis centuriam quod attinet, in minora capita, ut in praefatione de omnibus hisce sententiis observavimus, dispescitur

quidem sed numerum horum capitum denarium non ita stricte ut in duobus qui sequuntur libris adhibuit auctor. *mulierum laudem* celebrat primum (2-21), dein ad *voluptatem summam* sese convertit (22-32); *anni tempestates* tunc depingit (33-54); postea ad *amores* recurrit, quibus resistere perdifficile esse docet (55-65), illos tamen *spernendos* praecipit (66-68). *Iuventutis commoda* iam enumerat (69-71), et dein in *mulieres* invehitur (72-91) quas omni studio ac labore evitare debeat prudens homo (93-100). Vides igitur poetam vel si mavis collectorem non omnino similia similibus addidisse sed sententias ad libitum consarcinasse, de qua re diximus in Introductione.

1. Versiculo primo continetur मङ्गलं, auspicationis scilicet formula ad Deum aliquem, ut mos est poetis Indicis, et in libro quidem amorum incipit Bhartriharis a laude Kâmi, per quem vel ipsi Dii maiores in mulierum potestatem redacti, facti sunt patres familias, nedum mortales, puta, homines. Utique legendum est हरयो ह° cum Cod. A., et Repha, quod ex Edit. Srir. gravi perspicuitatis damno in nostram irrepsit, omnino delendum, nullo enim modo Dualis forma (ab हर themate) locum potest habere. De singulis epithetis, praesertim Amoris, ad Chaurum passim egimus, neque in versu quidquam deprehenditur quo offendi possit lector.

2. Enumerat illectus atque artes mulierum quibus virum capiunt. Iam videamus de singulis: भाव φύσις *indoles* (Cod. A भविन perperam) a commentatoribus चित्ताभिप्रायं *animi propositum* explicatur (Nalod. 1, 48.), in re amatoria propensionem designat erga amantem quam nutu ac gestibus produnt meretriculae, quo fit ut ex भाव enasci dicantur artes aliae, voluptatem augentes, quas enumerat *Visvanâthus* in Sâhityadarp. p. 55. seq. Schol. Nalod. 2, 55., quibus *Benary* scite *Hemachandri* versum addidit. Omnia breviter complectitur *Amarasinh.*, cuius distichon proferre liceat (p. 46. vs. 32.):

स्त्रीणां विलासबिब्बोकः विभ्रमाललितं तथा ।
हेलालीलेत्यमी हावाः क्रियाः शृङ्गारभावजाः ॥

Ex his लीला quae in nostro versiculo legitur, alia enim ad alias sententias reservamus, in imitatione morum et vestitus imprimis consistit quibus amata absentem sibi repraesentat amatum, quemadmodum Parvatî inducitur Sivi habitum fingens, in *Sâhitya Darp.* p. 57.

मृणालव्यालवलया वेणीबन्धकपर्दिनी ।
हरानुकारिणी पातु लीलया पार्वती जगत् ॥

Dein लीला illecebras ac nugas complectitur omnes, quibus amor significatur erga aliquem, et ut uno verbo dicam, id est quod nos *coquetterie* dicimus, a gallis gallinaceis desumptum vocabulum: *du coq qui se panarde devant les poules* (Menage). — कटाक्ष quid sit indicavimus ad *Chaurum* (vs. 5.); pro वीक्षणैः Editionis Srir. e Codd. B. D. et Schol. वीक्षितैः scripsimus. Commemoratur denique कलह, cuius vocabuli syllabis luditur Naloday. (2, 14.) ac si ex कः लः et ह, particulis advocandi et arcendi conflatum esset (कश्च लश्च कली वर्णौ

ताभ्यां सहितं पदं वाक्यं कलहं *Schol.*); altercationem ac iurgia amantium designat, atque inter blandimenta comparet quia *discordiâ fit carior concordia*, sive ut poeta ait: *Iurgia conflat Amor ut blandius uret amantes* (Anthol. lat. 1, 96.). Ab aliis tamen mulier कलहप्रिया vituperatur, ut in *Brahmavaivart. Purân.* fol. 16. et 17. Cod.

3. In fine एतत् conservavimus, Cod. C. et Schol. एते legunt पदार्था: supplentes, minus recte. *Telum* आयुधं inducit poeta quia telis adsimilantur adspectus obliqui, quorum arcus supercilia (v. *Sring.* 59.), unde *dexteritas* ad curvanda supercilia referenda, sive ad nutus amorem indicantes; quam ad rem versus pertinet in Vita *Timuri* II. p. 979.:

اشارتنا فى الحبّ رمز عيوننا
وكل لبيب بالاشارات يفهم ۞
حواجبنا تعضى الحوايج بيننا
نحن سكوت والهوى يتكلم ۞ .

Indices nostri in amore sunt oculorum nictus et amicus quisque illa iudicia intelligit; supercilia nostra negotia inter nos transigunt, nos silemus, amor vero loquitur. Schol. epitheton ita dissolvit: चातुर्येण आकुंचितानि नेत्राणि येषु एवं भूताः कटाक्षाः ।

4. Novarum nuptarum indolem describit, ut vs. 25., quibus adde illecebras *Kâvyaprakâsa* p. 154. descriptas:

स्विद्यति कूणति वल्गति विचलति निमिषति विलोकयति तिर्यक् ।
अन्तर्नन्दति चुंबितुमिच्छति नवपरिणाया वधूः शयने ॥

Sudat, se movet, abscondit se, oblique adspicit, intus exsultat, osculari cupit nova nupta uxor in stragulo. Vocabulum भ्रूभंग interdum, ut apud Arabas كسر et كسر الجفن de *adspectu languido* usurpatur, frequentius tanquam fastidii et superbiae signum est (मानिचिह्नं), *Amarûsat* 41. भ्रूभेदः Schol. भ्रूकुटी । Vox प्रकरः i. q. समुदायः adverbii loco posita, iuvenes h. l. comparantur apibus, quae loti flores, quibus facies mulierum adsimilatur et ad quam omnia redeunt epitheta, circumvolitant (cf. *Chaur.* vs. 34.).

5. Ornamenta quibus natura mulierem condecoravit. Comparationes fere omnes a nostra sentiendi ratione abhorrent: *facies* primum *lunae* adsimilatur (v. ad *Chaur.* vs. 2.) ad serenitatem simul et rotunditatem indicandam, unde Schol. चन्द्रवद् वर्तुलं शोभायमानं । *oculi* porro lilia aquatica referunt expansa, परीहास enim, sive usitatius परिहास, uti Codd. B. D. et Schol. scribunt contra metrum, proprie *lusum, gaudium* denotat sed ad expansos loti flores pulchre transfertur, Sch. विकसितं । vocabulum epitheti ultimum क्षम *languescens* expressimus quidem, proprie autem est *efficax, potens* Schol. तद्वत् क्षमे eodem modo quo nymphaea mentem rapit sive *nymphaeae similis.* — Laudatur dein *color* subflavus aurum superans; vocabulo वर्ण Visargum addidimus, nominativi notam in Codd. quoque neglectam etsi ante sibilantem non omnino necessariam; scribitur enim हरिः स्फुरति, हरि स्फु° et हरिस्स्फु°

(*Colebrooke* Gramm. p. 28.). Solent tamen negligentiores esse Codd. in punctis adpingendis, quod statim de ग्रथितानि monendum cui Anusvarum superscripsimus contra Membranarum auctoritatem. — *Apibus* similes dicuntur capilli utpote nigri, copiosi et cirris pleni ita ut apum examini similes in botrydes caput exornent. Notum est mulieres Indicas, quibus βλαισότης negata, calamistro capillos crispare ut de Veteribus *Iunius* de coma p. 561. docuit (add. India II. p. 171.); Hebraei hac in re figuram de capris montanis desumunt (*Cantic.* 4, 1.). — Sequuntur uberum *papillae,* quae imagine insolentiore, Indis autem maxime trita, cum Elephanti globulis frontalibus comparantur ut puella βαθύκολπος depingatur (adde Chaur. vs. 14.). Etenim कुंभ *vasculum* h. l. est गण्डस्थलं et saepissime usurpatur ad globulos Elephanti, पिण्डौ शिरसः in urigine protuberantes, designandos, neque mirum est talia ad mammas, interdum quoque ad nates, transferri, quum forma globorum cavo quodam interstitio (बिन्दुः) relicto, omnino conveniat. Accedit quod ex Elephanti fronte succus quidam profluat quo apes inebriari dicuntur, igitur imaginem tenere mihi videtur poeta neque Schol. audiendus qui संभ्रम per शोभा tantummodo explicat et हारी per कठिनौ *graves*: illud autem de circumstrepentibus apibus usurpatur, hoc simpliciter *rapiens* vertere potes, ita ut *capilli* sicut apes circumvolitent *mammas* ceu Elephanti globulos ad sese inebriandum. — Vocabulum नितंब *coxas, lumbos* atque *nates* complectitur, est enim, ut hebr. מתנים locus ubi cingulum alligatur, cf. *Kâlid.* Ritusanh. 1, 6: नितंबदेशाश्च सहेममेखलाः 4, 4.: कांचुकीगुणैः कांचनरत्नचित्रैर् । न भूषयन्ति प्रमदा नितंबान् ॥ ut श्रोणी apud eundem 3, 20. Hoc loco autem, addito स्थली ad nates videtur pertinere, quarum crassitudinem laudant poetae asiatici καλλίπυγον puellam describentes, quamvis ineptire interdum videntur ut vel ipse *Kâlidâsus* (Sakunt. p. 45.) natium pondere puellam vestigia in arena luculentiora imprimere dicit; cui adde *Motenabb.* (p. 42.): لها كفل يكاد عند القيام يقعدها *Sermones* denique margaritarum serta aequare, Arabibus praesertim, nihil est frequentius (vid. *Schult.* et *Umbreit* ad Prov. 1, 25. 4, 15.) Schol. expl. tantum: वचनानि अत्यन्तकोमलानि ॥

6. Adspectus sincerus et mobilis incorruptam et pudicam describit virginem, oculos prae pudore dimittentem. परिस्पन्दः propr. *capitis ornatum* significat et rectius cum स scribitur, quam परिष्पन्दः notior enim radix est स्यन्द् *stillare,* spec. de aromatis et unguentis, alia stirps स्पन्द् a *Vopadeva* omissa apud *Colebr.* (Gramm. p. 204.) eodem sane sensu exstat. Ne vero परिस्पन्दः h. l. absolute capias, primum hypotmesis post sextam syllabam vetat aliquomodo, dein Schol., structuram verborum hoc modo indicans: विलासेन उक्तिः तया सरसः मधुरः वाचां वचनानां परिस्पन्दः । Vocabulum विलासः (cf. vs. 2.) hilaritas est quae in gestibus puellae, amicum iam ad se redeuntem exspectantis, sese prodit, प्रिये क्रीडे, sive ut *Sâhity.* p. 57 exprimit:

यानस्थानासनादीनां मुखनेत्रादिकर्मणां ।
विशेषस्तु विलासः स्यादिष्टसंदर्शनादिना ॥

Incessus mollior foeminarum vel cum phoenicopteri motu comparatur, vel etiam cum gracili ramorum vento agitatorum commotione (v. *Wilson.* ad Meghad. p. 83. *Motenabb.* p. 55.).

7\. Omnibus sensibus, quibus sextum internum मनः addunt Indi, pergratam esse puellae venustatem. In vocabulo द्रष्टव्येषु *inter res videndas* ut C. et Schol., variant Codd. Vulg. दृष्टव्येषु A. दृष्ट° exhibet; प्रेम्णा pro प्रेमप्रसन्नं scripsimus Scholiastae auctoritate, quamvis ferri potest Vulg. पवनं *ventilatio* A. C. et postea स्पर्शेषु A. Schol. erroneae lectiones sunt; sphalmata typographica tacite correximus. De epitheto मृगदृक् vid. ad *Chaur.* 19. — ओष्ठपल्लव *surculus labiorum,* quo nihil est frequentius, os purpureum indicat, unde cum बिम्ब, *Bryonia grandi,* labia comparantur (*Wils.* ad Meghad. p. 155.) cf. *Kâvyaprak.* p. 167.:

बिम्बोष्ठ एव रागस्ते तन्वि पूर्वमदृश्यत ।
अधुना हृदये ऽप्येषु मृगशावाक्षि दृश्यते ॥

Horum nectar रसं s. अमृतं collaudant in suaviolo describendo omnium gentium poetae (cf. *Cantic.* 4, 11. ad *Motenabb.* p. 53.): *Theocrit.* (8, 83.) ἁδύ τι τὸ στόμα τοι — ἢ μέλι λείχειν, (20, 26.): τὸ στόμα καὶ πακτᾶς γλυκερώτερον. *Sosipater* Epigr. 3.: Εκμαίνει χείλη με ῥοδόχροα, ποικιλόμυθα, Ψυχοτακῆ, στόματος νεκταρέυ πρόθυρα. *Catullus* 99, 2. *suaviolum dulci dulcius ambrosia; Petron.* frag. p. 668. *mellea purpureum depromunt ora ruborem,* et sic porro. विभ्रमः (v. vs. 2.) idem fere quod विलासः ut exemplo docetur *Sâhityad.* p. 59., tum pulchritudinem in genere significat, *Vaijayantîkosha* (Kirât. 4, 3.): विभ्रमः संशये भ्रान्तौ शोभायां च ॥ id. Sisup. 15, 94.

8\. Verba स्खलत्, खलत् ut A. C., चलत् ut B. sensu conveniunt (चलने), conservavimus lect. vulgarem quam et Scholia tuentur, quae शब्दायमानानि चलयानि interpretantur. Cod. B. praeterea pro रवाहृत scribit पराहित ex interpretamento; lectionem eiusdem in fine सदृशाक्षिपातैः facile praetulerim. विश्वस्त *securus* Edit. in वित्रस्त *perterritus* mutavi, iubentibus membranis omnibus et sententiae nexu, sic vs. 67. अत्रस्त *audax* de tali oculo; cf. *Mâlatî* p. 73. et *Utt. Râm.* Char. p. 56. त्रस्तैकहायनकुरंगविलोलदृष्टिः । De *armillis* et *compedibus* Veterum vid. *Bartholini* schedion Amstelod. 1676. *Armillae* vel sunt βραχίονα vel ψέλλια sive περὶ τὸς καρπὸς τῶν χειρῶν περικάρπια apud Indos ex margaritis frequenter constantia, cf. *Curt.* 9, 1. de rege Indorum: *lacerti quoque et brachia margaritis ornata erant;* saepius ex ebore facta. *Compedes* apud Hebraeos catenulis erant coniuncta (v. Gesen. ad Ies. 3, 20.) vel etiam tintinabulis praedita, quales Romae olim gestasse libertinas idem Bartholinus pluribus docuit. Harum strepitus h. l. झंकार appellatur (coll. Schol. Nalod. 2, 60.), vocabulo apud Amarum omisso et de susurro apum, ut videtur, proprio (cf. *Sring.* 97. *Nalod.* 2, 43.). Similem fere sonitum flamingo ad amorem excitandum emittit, unde perisphyris simpliciter हंसक vocatur et frequens inter utrumque sonum comparatio inducitur, cf. *Ritusanh.* 1, 5.: सुनूपुरैः पदे पदे हंसरुतानुकारिभिः 4, 4.: नूपुरैर् हंसरुतं भवद्भिः *Kirâtarj.* 10, 4. *Nalod.* 2, 24. Ex *Indralok.* 5, 12. पादौ किंकिणीकिनौ vel tironibus noti, cui adde

Coran. Sur. 24, 31. لا يضربن بارجلهن ليعلم ما يخفين من زينتهن *ne concutiant pedes suos (mulieres) ut sciatur quid habeant occultioris ornatus.*

9. Pulchrae ἐς πόδα ἐκ κεφαλῆς mulieres omnium animos rapiunt. Participium रणत् ut Cod. A. postulat contextus. Papillas crocino et rubro colore tingunt Indicae mulieres, unde गौरौ (vid. Chaur. 8.), quibus undulantibus sertum ipsum vacillat. Corolla etenim usque ad strophium mammillare descendunt, vel floribus conserta, qualia वैकक्षकाणि graece ὑποθυμιάδες vocantur (*Stuckius* Antiq. convival. p. 354. *Böttiger* Sabina I. p. 240.), vel ex margaritis (cf. vs. 12. *Böttiger* l. l. II. p. 154.).

10. Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί qui haud memores vel Deos ipsos amore capi de sexu debili semper loquuntur. Deorum amores saepe a poetis advocantur ad hominum peccata excusanda; vid. *Burmann.* ad Anthol. lat. I. p. 4. *Jacobs* ad Meleagr. 37.: καὐτὸν ἀπ᾽ Οὐλύμπου Ζῆνα καθεῖλεν Ἔρως. Eleganter Amarû vs. 50.:

हारो ऽयं हरिणाक्षीणां लुठति स्तनमण्डले ।
मुक्तानामप्यवस्थेयं के वयं स्मरकिंकराः ॥

sertum ipsum circumvolvitur in pectore pulchrarum: quodsi vel margaritis hoc accidit, quid nos valemus Amoris servi? ubi लुठति non est *descend* ut *Apudy* (Chezyus) sed fortius *circumagitur* ob mammarum tremorem, quae verba sententiam (vs. 9.) apprime illustrant. De oculorum cum *stellis* comparatione v. Chaur. 5.

11. Versus vix eget explicatione. Oculorum iactus *telis* adsimilantur, γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσιν βέλος, non modo apud Indos (cf. 59.) sed omnes omnino veteres. Maxime facit ad versum nostrum locus *Libanii* ab clariss. Jacobs ad Macedonii epigr. 11. excitatus: Ἔρως εἱστήκει παρ᾽ αὐτῇ τὰ τόξα τείνων καὶ πικρὸν ἐπαλείφων τοῖς βέλεσι φάρμακον, καὶ ταῖς βολαῖς τῶν ἐκείνης ὀμμάτων ἐμπιστεύων τὴν τόξευσιν. *Meleagro* Amor vocatur (Epig. 91. τοξότης ὄμμασι κεκρυπτόμενος et *Aristaenet.* Ep. 1, 1. ἐπιτοξεύων ταῖς τῶν ὀμμάτων βολαῖς, coll. *Anacr.* 16, 6. De *Arabibus* vid. ad Moten. p. 53. *Persis* nil frequentius quam جگر از غم دو چشمش تیر خورده *cor vulneratum esse duobus oculorum telis* et vel apud ipsos *Hebraeos* imago latere videtur in עפעפים ab עין derivato vocabulo, collato Proverb. 6, 25. loco: *neque te meretrix palpebris suis capiat.* Ceterum Scholia desiderantur.

12. Nativa puellae venustas animum disturbat, क्षोभं करोति *seditionem movet,* ut Persae eadem in re eodemque verbo آشفتن sexcenties dicunt. Primum capillorum nitor, dein oculi longiores et ad utramque aurem protracti qui pulchriores habentur, unde श्रवणायताक्षी constans puellae epitheton (v. 59. et Lass. ad Hitopad. p. 72.). Hoc de superciliis maximopere valet, arcus instar incurvatis, quae ut *Petron.* (c. 126. p. 603.) loquitur: *usque ad malarum scripturam currunt et rursus confinis luminum paene permixta sunt.* Dentes natura candidi vocantur, non obfuscati Betelo (Chaur. 16.), unde saepe Jasmini flori-

bus adsimilantur: *Ghatak.* vs. 2. *Gîtagov.* 10, 3, 5. कुन्दाभदन्ती । *domicilium* अधिवासः commode *ornatum* vertere potes ut *Indralok.* 2, 17.

13. Vocabulum मुग्ध amantium attributum interdum proprie sumitur: *stultus*, saepius tamen *miser, misellus* est ut dulces simul amoris dolores exprimat, quemadmodum σχέτλιοι οἱ φιλέοντες (Theocr. 13, 66.); inest tamen notio creduli et amantis sermone nimium confidentis (cf. *Amarû* 18.), ideo *innocens, nativus*, nostrum *naiv* (*Amarû* 17. 30. *Mrichhak.* p. 184.) de parvulo: *praedurum loqueris facie innocens* मुग्धेन मुखेन coll. Sring. 30. unde tandem *pulcher* मुग्धः सौम्ये नवे मूढे Vaijayantîkosha cit. ad Sisupâl. 1, 47. Visvus ib. 9, 32. मुग्धः सुन्दरमूढयोः ॥ Codd. A. C. धानुष्मता omnino vitiosum. Coniunctio च ferri non potest propter negationem, neque adest in Codd., inserui igitur ne metrum vacillaret particulam इव quam Cod. C. praebet: अपूर्वा इव, neque tamen अपि sensum quam maxime augens omittere ausus sum. Pro वहंसि haud dubie legendum बध्नसि non enim lectiones दधिंषि A et C. et विध्यसि Cod. D. commodum sensum praebere videntur. Scholia desunt huic versui et ei qui consequitur.

14. Versionem huius sententiae adoptavi *Rosenii* mei (in rad. p. 342.); eleganter, ut solet, *Schlegelius* (in Bibl. Indica II. p. 474.) germanice vertit:

Bei der Lampe, des Heerds Flamme, bei Mond- Sternen- und Sonnenschein,
Fern von des Mädchens Rehaugen liegt die Welt mir in Finsternifs.

15. Quaeris forsan o puella, cur pulchritudo tua in amorem nos abripiat? te ipsam cupimus. — Interrogatio, sive potius ironia, pendet a vocula नाम, unde Schol. तन्न ज्ञायते *hoc nescis?* supplet. Etenim नाम sensu et origine ut germanicum *nämlich* venit, sive ut Amarikoshi verbis dicam usurpatur प्राकाश्यसंभाव्यक्रोधोपगमकुत्सने igitur ironice fere sumendum et per *quaeso, certe,* (इति निश्चयेन Sch.) et similia vertendum cf. *Nalod.* 2, 20. *Mâlati* p. 17. Edit. Lass. *tu sane* (नाम) *amoris telo percussus. Sakuntal.* p. 14.: *si nempe* (नाम) *ordini eremitarum adscribenda* (coll. p. 86.); *Mrichhakat.* p. 67.: *ludus sane hominibus regnum absque throno est*, p. 91.: *lyra utique* (नाम) *margarita est etsi non e mari enata;* p. 106. यदा नाम अहं मूर्खः *si sum, per me licet, stultus;* p. 153.: *prostibulum nempe est ut spina in pedem intrans*, et sic sexcenties apud Bhartriharim cf. vs. 73. 81. Nit. 17. 44. 47. Vair. 11. Tertium sententiae membrum, ubi पंक्तिरिव cum membranis legendum pro पंक्तिरे च Edit., appositum est vocis रोमावली de qua *Rückertus* scite ad Nalod. 2, 24. in Aniversariis Berolinensibus egit; designat enim plicas et crines in ventre mulieris sub umbilico conspicuas, quae proprio vocabulo त्रिवलि nuncupatur, alias श्रेणि et पंक्तिः *linea*, quam h. l. ab amore ipso depictam esse fingit poeta.

16. Non dubito quin versus vigesimus, huic simillimus, cum hoc sit coniungendus, id quod in Cod. B. recte factum est: ordinem tamen in primo hocce libro turbare nolui. ग्रह propr. de dracone coelesti usurpatur, pro imagine legitur *Chandica* 12, 15. Eodem fere modo

apud *Aristaenetum* Lais vocatur ἔμψυχος τῆς Ἀφροδίτης εἰκών, apposite sed contrario sensu *Mrichhak.* p. 21. नगरदेवतावत् *pallida sicut urbis Dea.* Pulcher saepe appellatur शृङ्गारो मूर्तिमान् *Nal.* 1, 15. *Brahmavaiv.* fol. 7. cf. Chaur. 23. Scholia non adsunt.

17. Libidinem esse vitandam docet versus, si recte video, quamvis sententia proxime sequens eligendi facultatem constituit inter mulieres et vitam solitariam; cf. vs. 95.

18. Vocabulum मात्सर्य *egoismum, invidiam* et *zelum* — (cf. 31. 53.) significat, locus classicus exstat *Sâhityadarp.* p. 74.: परवृद्धिमत्सरि मनो हि मानिनां *superborum animus aliis celsitudinem invidet.* Acumen quaesitum est in ambiguitate vocis नितम्ब quae ad *colles* simul transfertur. De particulis उत et किंतु vid. *Lassen.* ad Hitop. p. 6. Textum in Edit. omnino mutilatum e Codd. emendavimus. Ceterum versus citatur *Kâvyaprak.* p. 60. ubi pro इदं वदन्तु melius legitur उदाहरन्तु *eligite.*

19. In eadem re pergit. Pro यान्तु कालाः singularem numerum, uno consensu praebent Mstt. Ultima linea verba praetextata loquitur, est enim उपस्थली πρόσθεμα, αἰδοῖον et sententia concubitum indicat, unde Schol. तासां संगेन यातु कालः । De particulis adversativis coniunctis नो चेत् peracute egit *Lassenius* l. l. p. 37. coll. *Vairag.* 67.

20. Vid. ad vs. 16. Scholia desiderantur ut etiam in versiculum proxime sequentem.

21. Hominum mentes occupant quidem mulieres, neque tamen faciles se praebent. चर् cum praep. सं et आ est *aggredi, opus accedere,* h. l. sensum habere videtur *sese dare.* विडम्ब *simulationem* significat, cf. locum class. *Sakunt.* p. 29. कुब्जस्य लीलां विडम्बयति *curvi gestum simulat baculus,* h. l. de moechis quae oculis lenociniisque venantur viros.

22. Finita sectione de *mulierum laude* sequitur iam भोगादिलक्षणं de *voluptate et similibus rebus* et prima quidem sententia simulationes depingit atque illecebras quibus amatum captare student mulieres: quaerit puella, voluptate flagrans, amasium, pectusque deundavit, ac si veste lunae radios vellet impedire. Ironice dictum puta: placet enim, ut Bhâravis dicit actio non quaesita ad amorem tendens (Kirât. 8, 46.). Schol. नवदुमाणां legit loco घन, Cod. A. बत *eheu!* quod facile praetulerim, ut dolor mulieris ab amato relictae simul exprimatur, nam talis विरहिणी utique intelligenda est.

23. Perstringit mulieres eas, quae in perfruenda voluptate nimium flagrantes lentam illam viam non ingrediuntur quam versus 25 indicat, sive ex iocoso Monachorum praecepto:

Post visum risum, post risum venit in usum,
Post usum tactum, post tactum venit in actum,
Post actum factum, post factum poenitet actum.

Cohaeret igitur versiculus cum praecedente; cupit ipsa videri puella et quaerit amatum ut sitim suam expleat, viris autem dulcior est procrastinatio, sive कलह ut Schol. recte interpretatur: *amantium irae,* quas per *utramque pugnam* intendit poeta. Cod. A. दृष्टा legit quod ferri potest.

24. Cingere tempora floribus Indicis mulieribus quam maxime usitatum et hodieque मालाकाराः στεφανηπλόκοι inveniuntur puellae quae corollis necfendis quaestum faciunt, ut apud Romanos olim (v. *Böttig*. Sab. I. p. 224.). Corollae capitis, στέφανοι vocantur मालाः h. l. मालती utpote ex Jasmino constantes. Quodsi flores capillitio inseruntur, appellantur गर्भकाः, sertum cum cirro medio a capite dependens प्रभ्रष्टकं nominatur, si collo inseritur प्रालंबं, στέμματα denique pectoralia हाराः nuncupantur. Pro आविलं *aqua turbida*, quemadmodum inepte Edit., legendum erat अन्वितं = युक्तं Schol. — Dicit poeta puellam tanta venustate incedere, ut mentes rapiat ψυχοπάτης et paradisus videatur ubi summa voluptas capienda, अत्रापि स्वर्गभोगो भवति Schol.

25. Gradus describuntur quibus uxores a pudore ad summum voluptatis fastigium transire solent. Epitheta omnia redeunt ad कुलस्त्रीरतं praeter unicum क्रीडाप्रगल्भा (Schol. त्यक्तलज्जा) quod in novam nuptam cedit, nisi dicis nominis feminini exitum servari in Adiectivo neutro. Iam videamus singula quaedam: मान est *fastidium* (*Sprödigkeit*) ut h. l. capiendum; interdum convitium amantium (*Amarû* sat. 3. 7. 10.) et zelotypia; *Mallinâthus* ad Kirât. 9, 36.: स्त्रीणामीर्ष्याकृतः कोपो मानो ऽन्यासंगिनि प्रिये । Vocabulum रहः Schol. एकान्त in re amatoria mutuam libidinem designat; Scholia in Kirât. 9, 50. de रतिरहस्य versum proferunt hunc:

स्रस्ततावपुषि मीलनं दृशोर्
मूर्च्छना च रतिलाभलक्षणं ।
श्लेषयेत्स्वजघनं मुहुर्मुहुः
सीत्करोति गलगद्गदाकुला ॥

Fortius dein est प्रगल्भा eadem libido sed morsiunculis imprimis sese manifestans, cuius exemplum protulit *Visvanâthus* (Sahity. p. 56.): समाश्लिष्टाः समाश्लेषैश्चुम्बिताश्चुम्बनैरपि दष्टाश्च दंशनैः कान्तं दासीकुर्वन्ति योषितः । Sequitur denique अङ्कविकर्षणं (sic enim leg.) atque idem significat quod *clunes in venere movere* in Priapeiis carm. 18. p. 27. ib. Sciopp.

26. Scholiis caret versus, neque sane obscurus est. Codd. A. et C. pro धर्मिल्लक formam धर्मल्लक proponunt; genuina videtur धम्मिल्लक sine Repha, sic enim constanter scribitur: *Sâhity*. p. 60. 108. 224. 360. et apud Amarum; signif. *braided hair, tied round the head, or with flowers intermixed and covered with pearls.* Solent enim virgines Indicae capillos in cirros complectere et totum dein corymbium in nodum, κρώβυλον, componere; ne vero talis crinium compago laxius flueret et cincinni capillorum, unguentis conspersi, vestes macularent et sparsi dissiparentur, acu crinali inhibebatur et apud Veteres v. *Isidor.* Orig. 19, 31. *Martial.* 14, 24.:

Tenuia ne madidi violent bombycina crines
Figat acus sparsas, sustineatque comas.

In monumentis praeterea conspicitur calantica, veli in modum a dorso dependens una

cum *frontali*, *σφενδόνῃ*, pretiosis lapidibus ornato. Noctu vero vitta (बन्धनं) ligabantur crines, corollis non sepositis, quare saepe fingunt poetae cincinnos (अमलकाः) una cum corollis in genas et pectus propendere, vel ob puellae dolorem vel in pugnis amatoriis ut h. l. et *Kirât.* 9, 47. cf. *Chaur.* 4. 12. 17. 25. Nalod. 2, 60. Altes Indien II. p. 171. Conveniunt quodammodo verba *Claudiani* (de bello Gildonic. 137.) etsi in alium sensum dicta:

— rescissae vestes et spicea passim
Serta iacent, lacero crinales vertice dentes,
Effractum pendebat ebur.

मील् *nictare, nutare* propr. de floribus semiexpansis usurpari videtur; de oculis languidis ac semiclausis *Chaur.* 25. उत् मील् *oculos aperire,* quando prae languore vel timore clausi erant *Vikram.* p. 6.: उन्मीलय चक्षुरायतं निशावसाने नलिनीव पंकजं *aperi oculum latum ut nocte finita Nelumbium;* contrarium est नयननिमीलिताक्षी *puella deliquium patiens.* — *Sudoris* in re amatoria satis frequens est mentio, vid. ad *Chaur.* vs. 10.

27. Lacrimae in summo libidinis fastigio quando prae gaudio proveniunt, ipsae voluptatem iamiam impetratam quasi exstinguunt. Verbum मील् cum आ coniunctum, quam particulam commentatores per ईषत् plerumque reddunt (Schol. Nalod. 3, 14. 4, 18.) idem significat quod in versu anteced. cum उत्. Ceterum a verborum structura paullulum deflectendum esse putavi ut sensus melius emergeret.

28. Viris aeque ac feminis stabilitam esse dicit legem ut senectute iamiam imminente ab amoribus desinant. स्तनपतनं est *mamma pannosa, μαζὸς ὑπεκλίνθη, σπαδόνισμα μαζῶν,* sive ut *Propert.* loquitur (2, 12, 21.) *necdum inclinatae prohibent te ludere mammae.* अवधिः *periodus* in fine compositorum (uberum pendentium statum habens vita) est: hoc vel illud pro termino habens, cf. Brah. Vaiv. specim. Edit. *Stenzl.* II, 67.: *in Vrindarum sylvam proficiscere quae irae sedationem pro termino habet* मानापनयनावधि ॥ Visvakoshi definitionem अवधिस्त्ववधाने स्यात् सीम्नि काले बिले ऽपि च । citat Schol. Kirât. 2, 17. — Protulit hanc Bhart. sententiam *Mammata Achârya* in Kâvyaprak. p. 86. nulla lectionis varietate, sed observat auctor: pro कृतं etc. legi कुरंगलोचनानां, verum न कृतं superius अनुचितं respondet, nec temere omitti potest. Verba Mammatae adscribam: अत्र कृतं इति कृतं प्रत्युतप्रक्रमभंगाभाव इति ॥ तथा च यद् अपि च न कुरंगलोचनानां इति पाठे निराकांक्षप्रतीतिः ॥

29. Versus facillimus, cui Schol. non adsunt.

30. Sermo puellarum laudatur, quo omnia epitheta redeunt. Metro omnimodo vitioso laborat iste versus; est Harini quaternis stichis hunc in modum concinnatum:

⏑⏑⏑|⏑⏑–|–––|–⏑–|⏑⏑–|⏑–

In membro priori contra Codd. auctoritatem प्रेमोद्गारा scripsi tanquam epitheton separatum, ut syllaba longa emergat; secundo autem sticho medelam afferre non potui, sonat enim:

भणन्ति मधुरा मुग्धप्रायाः प्रकाश्रितप्रमदाः
◡ – ◡ | ◡◡– | – – – | – ◡ – | ◡–◡ | ◡ –

in primo igitur et quinto pede vitia latent; Cod. D. et Schol. singularem भणति inducunt, quo quidem numerus sanus evadit, attamen dubius haereo in singulari capiendo et multo magis si participii localem casum intendi (Schol. रतिकूजिते) putamus. Quae quum ita sint ex coniectura dedimus मधुरभणिता μελίφθεγκτοι quod eo magis forsan placeat, quod ubique in versu voces compositae adhibentur. Indelebile vero sphalma adhaeret voci प्रकाश्रितप्रमदाः secundum Scholiastem प्रकर्षेण मदो यैः ते प्रकाश्रितप्रमदाः ita ut ne mutari quidem possit vocabulum; licet quidem syllabam ante प्र corripere (*Colebr.* in As. Res. X. p. 399. not.), neque tamen प्र ipsum produci potest: videant me acutiores! Tertium membrum suis constat pedibus ast in quarto demum मृगदृशां ◡◡◡– debebat esse ◡–◡–. In singulis vocabulis nulla est obscuritas, de मुग्ध vid. ad 13.

31. Quoad sensum sententia convenit cum vs. 18. Pro क्रियतां Codd. A. D. et Schol. क्रियते exhibent. Captatam paronomasiam *Schlegelius* in huius distichi versione germanica apte reddidit (Bibl. Ind. II. p. 474.)

Wohn' an der Ganga Stromfluthen, Sündentrückenden, quellenden,
Oder an zarter Brust Hügeln, Sinnentzückenden, schwellenden.

32. Puellas amori resistere nec posse nec debere, quando vernum tempus incipit. *Pedem protendere* est firmiter se tenere, perdurare; दृढिमानः autem animi superbiam in amantem significat (vs. 25.), Schol. अहंकारः — In secundo ad metrum Aryae compositi distichi membro inter चन्दन et सुरभिः vocem तरु eiecimus quae glossa in textum irrupit. *Ventus ille fragrans* auster est ex Malayae h. e. Malabaricis montibus Santalum album fragrantissimum unice proferentibus (*Roxb.* flora Ind. p. 464. *Wils.* Theatr. II. p. 103.) spirans veris exinde nuntius (cf. vs. 34. *Gîtagov.* 1, 6, 1. *Ritusanh.* 2, 17.) *Sâhity. darp.* p. 55.:

स एव सुरभिः कालः स एव मलयानिलः ।
सैवेयमबला किं तु मनो ऽन्यदिव दृश्यते ॥

Eodem modo poetae persici sexcenties dulcem et fragrantem Zephyrum (باد نسیم) alloquuntur, qui suaveolentiam amicae secum portare fingitur, *Motenabb.* p. 54.: تحمل المسك عن غدایر الوریح *ventus muscum cincinnorum asportat.* Indi contra felicem praedicant ventum quod Santalos arbores lotosque fragrantissimas osculari ac tangere liceat ei. Facit huc versus *Sâhity. Darp.* p. 336.:

धन्याः खलु वने वाताः कह्लारस्पर्शशीतलाः ।
राममिन्दीवरश्यामं ये स्पृशन्त्यनिवारिताः ॥

33. Zephyri commemoratio ansam praebuit poetae ad anni tempestates paucis describendas versibus. In carminibus prolixioribus tales picturas inserere amant veluti *Bhâravis* qui Kirât. 10, 24. seq. ऋतुवर्णनं et quidem inde a versu 31 *veris* descriptionem praebet, cum

Zephyro e terra australi spirante (दक्षिणानिल = मलयमारुत), cum apibus, quae *Sali* arboris flores osculantur (vs. 34.) aliisque ad vividum depictis imaginibus. De वसन्त enim dicunt, ut paroemia a Mallinâtho suppeditata docet: प्रवर्तितभुवनः त्रैलोक्यविजयी पुष्पमासो वसन्तः। Verni temporis gaudia versus noster canit, neque omissus est पिकः qui notiore nomine कोकिलः audit: Schol. Nalod. 2, 12. cuculus scilicet Indicus melanoleucus, lusciniae instar propter cantum iucundum a poetis Indicis celebratus. Facili negotio ex Hafizio loca adspergere possim innumera quae veris adventum eodemmodo Bulbuli (بلبل) cantu annuntiant. — Vocabulum कोटि in primo membro simpliciter per millia reddidi, proprie *decies centena millia* significat. Ceterum Harini metrum hoc versu quoque laesum est in sticho tertio, उद्गमा, quam vocem omnes tuentur, Amphimacrum constituit qui Molossus esse debebat. प्रियः Edit. in pluralem correxi sensu et Codicibus A. C. iubentibus.

34. Ver amoenum amoris dolores lenire non posse. Errores scribarum in pluribus vocabulis tacite omittam. कलकल et काकली onomatopoetice avium minuritionem in universum, कलरव palumbarum potius gemitum indicat cf. 97. Scholia सूक्ष्मध्वनिः गंभीरशब्दः aliisque reddere solent. विषायते h. e. विषं भवति verbum denominativum ut plura apud Bhartr. (v. Lass. ad Hitop. p. 22.), poetis epicis minus usitata. Cumulantur in versu *Sâhity*. p. 291. et orationi nescio quam brevem addunt suavitatem:

चन्द्रायते शुक्लरुचापि हंसो
हंसायते चारुगतेन कान्ता ।
कान्तायते स्पर्शसुखेन वारि
वारीयते स्वच्छतया विहायः ॥

Leges Causalium sequuntur verba talia, technico nomine a grammaticis लिङ् appellatae, य enim inserunt et vocalem finalem producunt.

35. Quid optandum sit ut verno tempore gaudiis fruamur, docet. — Visargum addidi ex Codd. A. D. vocabulo कलरवः (cf. vs. 5.), स्मेरो enim ad *casam frondeam* मण्डपः ut ex C. D. scripsi, pertinet. गोष्ठी confabulatio cum amicis est: गोष्ठीसभायामालापः *Visvakosh.* cit. Sisupal. 12, 38. शीतांशु conservavi, Cod. A. et Schol. सितांशु iubent, utrumque rectum, constans lunae epitheton est हिमांशुः तुहिनांशुः सितरश्मिः *frigidis radiis praedita.* Ad totam sententiam cf. Hafizii carmen apud Jones. de poes. Asiat. p. 92., ubi صف قشینان نیکخواه cum nostro सत्कविभिः apprime convenit. *Mensis Chaitra* idem est quod वसन्त cf. *Visvus* ad Kirat. 10, 36. et Sisupâl. 6, 15. चैत्रे दैत्ये वसन्ते च शीवे कोशे मधुः स्मृतः ।

36. Versus lectionem varietate vexatissimus et quoad sensum obscurissimus, quem certissime non cepere viri docti, sive Panditae fuerint sive Europaei, qui textum Srirâmapurae typis mandarunt et cuius versionem equidem valde dubiam propono. Primum verba singula videamus atque perpendamus, paucis, quae Scholia praebent, adiumentis in subsidium vocatis: मंजरी *gemmam florum* et *spicam* significat, dein translate *foeminam pulchram*

ut h. l. videtur sumendum, quamvis Schol. काचनवृक्षस्य मंजरी explicat de arboribus. आहुतिकलां nullo apud eundem interpretamento gaudet, igitur ad verbum sumsi: *sacrificii partem;* hanc *protendit* illa, sive, ut metaphoram teneamus, inspergit tanquam oleum *igni,* quo propter suam ab amato separationem consumatur (अनिल in Ed. *ventum* significat, sphalma typographicum). Sensus igitur membri prioris esset: dolorem ipsa adauget internum, per exclamationem puta quae iam sequitur et ceteram versus partem occupat. मा prohibitivum Imperativo caret, cuius rei non desunt exempla, neque enim verbum hemistichium claudens in Imperativum temere mutandum est, etsi vitio laborat: literam य omnes tuentur praeter Schol. आलोकतो scribentem, sed quid de terminatione तो quae praeterea ex त: in fine hemistichii enasci nequit, fiet? Gerundium proposui addito pronomine ते cuius fulcrum ex distinctionis signo facile oriri potuit. Reliqua faciliora sunt si modo graves, qui Edit. Sr. defoedant, errores corrigas: Subiectum unicum est vox ultima, tribus appositis epithetis, primum नवपाटलापरिमला: ut recte Cod. D. et Schol.; separatim posita vocabula, ut in Edit., nullum sensum praebent nec structurae accommodari possunt. पाटल: mascul. generis *oryzum* significat, पाटला autem *flos Bignoniae suaveolentis* cuius fragrantia venti dicuntur saturati. In Codice A परिमला scribitur sine Visargo et postea पाट्टचरा quae leviores sunt hallucinationes; prius locum habere possit परिमल scribendo, ita ut duo epitheta in unum coalescant. Iam quaeritur quo modo capiendum sit compositum lineam hanc tertiam claudens? पटचर् *vestem tritam* significat, unde derivatum पाटचर् pro Adiectivo habeo: *vestimenta detrita habens* ut sensus sit: *ventum odores ubique ex sinu lacero dispergere,* vel etiam: *ob longum iter trito quasi pallio incedere,* quae tamen interpretationes a प्राग्भार् pendent quod non minus divinandum est: प्राक् de tempore fere est *ante,* sed de loco dictum comparet in प्राग्वंश: προπυλαῖον et in ipsa vocabuli notione: *ad Orientem versus,* प्राग्भार् igitur potest esse: *qui onus prae se fert,* vel: *orientis onere* sive odoribus *onustus.* Prius praeferendum videtur, ita ut totam compositum sit: *per onus quod ante se ferunt, tunica lacera incedentes, venti.* In ultimo vs. membro नतानवकृता: Edit. nihilum erat; corrigi iubet eadem hanc vocem in वितानवकृता: quod peius est; Cod. A. unice verum praebet वितानतानवकृता: h. e. वितानता + अनवकृता: *expansionem haud curantes* venti. Iam Scholia addam quae exstant ieiuna: अन्यत् किं वसन्ते भवति काचनवृक्षस्य मंजरी पान्थस्य स्त्री तस्या विरह एव अनल: अग्नि: तस्मिन् आहुतिकलां आतन्वती विस्तारयन्ती एवं भूता मंजरी पिकांगनाभि: सोत्कण्ठं आलोकतो ऽपि अथ च श्रीखण्डशैलानिला मलयमारुता: प्राग्भारपाटचरा वान्ति कथं भूता: । नवा चासौ पाटला च तस्या: परिमला येषु ते पुन: क्लान्तिक्लामानां (sic) posteriora verba iam ad versum sequentem pertinent विमर्थी वसन्ते कस्य उत्कण्ठा न भवेत् ॥ Vides ex his vix extricari posse quae singula verba reddant clariora. Subsistamus igitur in sensu generali: uxorem quandam amatum absentem exspectare eique zephyri exemplum proponere, ut solent poetae Indici ex rerum natura exhortationes capientes,

ne amantes fidem violent, cuius rei exempla sat multa leguntur in carmine *Ghatak.* ex illius saltem Scholiastae interpretatione. Unum restat tangendum vocab. श्रीखण्ड propr. *pars, regio sacra,* quo nomine Malayae regio gaudet etiam Gitagov. 1,9,2. — Textu et interpretatione iam impressis melior eademque facilior prioris hemistichii nobis parata est explicatio, quam consequere, si पान्थस्त्री tanquam compositionis membrum cum reliquis iungis, deinde pro माकुन्देषु legis माकन्देषु et denique आलोक्य ते cum Sriramp. conflas in आलोक्यते, quibus factis hanc fere habebis interpretationem: „In viatoris uxoris separationis ignem sacrificii partem effundit Manjaris, quae a Kokilorum femellis in Mango arboribus cum desiderio iam adspicitur." Consentit ut nunc video Scholiasta, qui breviter quidem et non ab omnibus partibus sed recte versum explicat, dummodo falsam आलोकितो पि scripturam in आलोकितापि mutaris. Totus autem versus nihil aliud continet quam pulcram et solemnem veris advenientis imaginem. Arbores efflorescentes excitant augentque amorem et in absentes maritos feminarum desiderium, augent item Zephyri iam e montibus advenientes suaviter spirantes.

37. Secundum Aryae hemistichium duobus syllabis redundat, neque tamen aliam medelam afferre potui: जिगतो simpliciori गतो Edit. substitui ex scholiis modo allatis et vocabula कृत्य न ex iisdem et Cod. C. inserui; मूर्च्छित metro iubente correxi ex Cod. A. सहकार *arbor Mangifera* est; Schol. bene: सहकारस्य कुसुमानां केसराणि तेषां भरः (भारः perperam), igitur cave ne केसर pro *Mesva ferrea* aliisque floribus capias, h. l. *filamentum, florum pollinem* significat.

38. Sequitur aestivum sive calidum tempus ग्रीष्मः quod मधुनिदाघकालं appellat *Kirât.* Arj. 10,36. Enumerat Bhartriharis voluptates per hanc tempestatem capiendas. धारागृह cuius ad verbum interpretatio esset *stillarum domus,* in Amar. desideratur, Careyus in lex. bengal. explicat *a watercourse* ita ut de *rivulis,* et *catadupis* in universum dici queat, intelliguntur vero h. l. ut in Raghuv. 16, 49. machinae aquariae seu siphones quibus tempore aestivo aquam rosaceam ac santalinam eiaculantur Indi; sic यंत्रधारागृह *Kalidas.* in Meghad. 63. et जलयंत्र Ritusanh. 1, 2. usurpat. In versione *balneum* expressimus. कौमुदी *puros lunae radios* significat, quibus valde delectantur Indi; nomen lunae कौमुदः a कुमुदं *nymphaea* descendit, quae noctu floret (v. ad *Niti* 65.). Noctes per lunam serenam amoeniores fieri, saepe exprimunt, cf. *Sâhity.* p. 350.:

त्वया सा शोभते तन्वी तया त्वमपि शोभसे ।
रजन्या शोभते चन्द्रश्चन्द्रेणापि निशीथिनी ॥

Et apud *Halhedum* (praefat. ad Leges Ind.) Anapaesti:

शशिना च निशा निशया च शशी
शशिना निशया च विभाति नभः ।

पयसा कमलं कमलेन पयः
पयसा कमलेन विभाति सरः ॥

Quod in sticho tertio exstat vocabulum सुमनस् flores omnes complectitur, speciatim de iasmino grandifloro venit, flores autem iam nominavit et Schol. लताः explicat, quare de *casa frondea* intelligendum. In Cod. D. मुदं legitur, quod eodem redit, frequentius tamen मद् *ebrietas* in talibus locum habet descriptionibus.

39. Varie aberrant Codd. Msti et impressa Edit., primum igitur textum castigemus vulgarem: व्याजन - कामरी - सुचि: operarum errores sunt, सिन्धु *flumen* ferri potest, exstat tamen in omnibus, quos inspexi Codd. सीधु Schol. मद्यं (vid. ad Chaur. 9.). Pluralem porro किरणाः ex C. D. et Schol. induxi et निदाघात् तूर्णं tandem cum Cod. C. praetuli, quia Ablativi vestigia supersunt in lectionibus निदाघास्तूर्णं Cod. A. et निदाघा तूर्णं Cod. D. Ad res memoratas quod attinet, distinguendum est inter *flabella*, ῥιπίδα, inter *muscaria* चामराणि (de quibus vid. ad *Vaiv.* 67.) et inter *umbellas* छत्रपत्राणि (Sring. 95.) quae omnia postea ad Romanos ex Oriente advehebantur. *Flabellum* ad refrigerandam per aestatem faciem vel ex Borasso flabellifero apud Indos constabat, vel ex tenuibus tabellis (coll. *Ovid.* Am. 3, 2, 37.) vel etiam ex pavonis plumis, quale *pavonium* Romani vocabant cf. Proprt. 2, 18, 59.

Et modo pavonis caudae flabella superbae.

Prasini coloris interdum fuisse docet Martialis (3, 8.):

Et aestuanti tenue ventilat frigus,
Supina prasino concubina flabello.

Florum pollinem in deliciis habent Indi et in re quidem amatoria saepe fingunt tale pulviusculum in amasii oculum cecidisse, quod iuvenis oris spiritu amovere conatur (cf. *Amarûsat.* 70. *Kirât.* 8, 19. *Nalod.* 2, 33. rell. *Sakunt.* p. 63.). Neque minus frequens est lacus lotis pleni commemoratio. Vocabulum सौधोत्संगः Schol. explicat राजसदनस्य उपरिभागः videtur itaque consessum amicorum eruditorum significare ut supra vs. 35.

40. Sententia eiusdem tenoris, antecedentem amplificans: quodsi hae voluptates hominem capere possint in amorem pronum, non facile capiant eum qui res in sensus cadentes devitat. Pessima sphalmata quae Edit. Sr. defoedant ex Codd. auctoritate, qua sane opus vix fuit, correximus. धाम vocabuli significationes enumerat *Hemachandrus* cit. ad Kirâtârj. 1, 29. धाम रश्मौ गृहे स्थाने जन्मप्रभावयोः ॥

41. Scholia quum desint dubitari potest utrum versiculus ad sectionem proxime antecedentem an vero ad partem sequentem pertineat, in codicibus enim una serie scribuntur versus et inscriptio nova vocabulum स्पष्टः demum sequitur. Retuli tamen ut in Edit. Sr. factum, ad *tempus pluviosum*, cuius mentionem sententia iniicit. Ceterum exhibui distichon, erroribus maxime conspicuis sublatis, quale exstabat, de metro quod est liberius, iucunda

tamen Anapaestorum et dactylorum varietate compositum, plane desperans; ad Aryae species aperte pertinet, sonat enim per mâtras divisum, hoc modo:

⏑⏑—⏑⏑ | —⏑⏑ || —⏑⏑ | —— || ⏑⏑— | ⏑⏑— || —⏑⏑ | —— ||

In structura autem proxime accedit ad versum 37. — Iam videamus de singulis: वप्रा Edit. Sr. exhibet, Cod. A. वप्र, Cod. C. et D. वेपो horum auctoritatem sumus secuti, quum Vulgatae lectio metro repugnet, sed omnibus lectionibus meliorem coniecturam puto proponere वश्या, cui si faves तरुणी वश्या puella viro obsequens, flexibilis est. ज्ञातिः quod ex Codd. C. D. praetulimus, idem significat ac ज्ञाती scil. *massa odorifera,* pistilli ut hodie vocantur, ex moscho imprimis confecti; possis etiam duo enunciata in unum conflare praesertim si पण्य rectum habeas: *e floribus enata admodum* (अति) *pura fragrantia.* पण्य in A. quoque exstat, reliqui पुण्य proferunt, quod melius, ut alia quam in antecedenti vocabulo fragrantia, designetur. प्रावृट् tempus est quo pluvia instat; in localem casum convertere vocem in animo erat, potest tamen item iure subiectum esse si post res enumeratas aposiopesin statuas.

42. Nomen कन्दली et कन्दल, quo terra excandescere dicitur versu sequente, significat Antiloparum quidem speciem, sed pluribus etiam plantis tribuitur (Sabdârnavus Sisupâl. 6, 30. द्रोणापर्णीस्निग्धकन्दाकन्दलीभूमिकन्दली) ut *Musae sapientum* et *arundini Bambu* quod h. l. intelligimus, utpote prima pluvia cadente celeriter excrescens; eodem modo *Kâlidâs. Ritus.* 2, 5. समाचिता प्रोहितकन्दलीदलैः । Fortasse ad aridas tamen et solis calore exustas potius pertinet descriptio quia nondum cecidisse putanda est pluvia, unde etiam *pavones* inducuntur, quos pluviae adventu gaudere omnia Indorum carmina docent (cf. *Nal.* 21, 6. *Ghatakarp.* 2. *Bopp.* ad Arjun. p. 90. *Wilson.* ad Meghad. p. 29. ubi versum nostrum ex Edit. Srir. adduxit). Harum vox pluviam praesagiens propria est केका sonum exprimens; एव in Edit. cum Codd. राव legendum et cum seq. coniungendum; कुटज arboribus in genere convenit, कदम्ब denique arbor pulcherrima est, *Nauclea Cadamba,* de qua vid. *Jones.* oper. V. p. 90.

43. Similes imagines in *Ghatakarparo* praesertim leguntur, tempus enim ante pluviam peregrinantibus maxime idoneum est, sedatus tunc nimius solis calor neque per imbres ut postea deviae sunt semitae (v. *Wils.* ad *Meghad.* p. 71.), quare uxores ad se invitare solent absentes maritos, exemplis ex rerum natura captis. Dicit autem poeta: quomodo iam viator, ab uxore vel amata alienus, acquiescere possit quum omnia ad amorem tendant, quum vel ipsae nubes sese coniungere gestiant, et pavones, qui in nubes itidem flagrare dicuntur, prae amore saltent? उपरिघनं Schol. निविड *clamans* explicat, sensum potius indicans quam vocis originem, est nubes superior quae amicam nubem adit, tonitru inclamans. तिर्यञ्च् de avibus oblique volantibus potissimum usurpatur.

44. Quodsi pluvia instante omnia ad sensus loquuntur et amoris indicia praebent, quomodo

puella amicum exspectans non commoveatur. वल्ली i. q. लता *liana* cui fulgur adsimilatur nubem veluti amplectens (cf. *Mrichhak.* p. 163.). केतकि *Pandanus odoratissimus*, cuius flores Amoris vocantur tela. — प्रोपत् Schol. प्रकर्षेण उपत् explicat, praepositionem vim augere indicans (cf. vs. 47.). Verbum स्पूर्ज् de *tonitru* proprie venit et vocali producta semper fere scribitur Colebrooke Gram. p. 234., vid. ad Vair. 1. De vocabulo कलरवः pauca monuimus vs. 35., कल quod praecedit *leniorem gemitum* denotat, utrumque clamorem harum avium exprimit quo invicem sese lacessunt ludentes: केकीना मयूराणां क्रीडासु कलरवः Schol. Epitheton foeminarum पक्ष्मलदृक् *longis palpebris praeditam* significat; idem est in *Sâhityad.* p. 116. *Sakunt.* p. 65. et *Mâlati* p. 16. पक्ष्मलाक्षी ubi Lassenius vocabulum tetigit.

45. Viatorem domum redeuntem fulguribus quasi moneri ac certiorem fieri de moerore uxoris; nam quemadmodum fulgur prosilit et evanescit, sic illa gaudium ac tristitiam concipit, iam amicum rediturum sperans, iam vero spem abiiciens. Fulgur amantem incitare eiusque desiderium movere, Arabes quoque fingunt, praesertim ubi fulgur emicat in ea, in qua amasius commoratur regione, cf. *Motenabb.* Cod. Goth. p. 14.: ما لاح برق او ترنّم طايـر ☆ الا انثنيتُ ولى فواد شيق *non emicuit fulgur neque genuit palumba quin recesserim animo afflicto.* Primum hemistichium *casu locali* absolute positum est ita tamen ut temporis notio ac loci, quo quid agitur, simul insit, यस्मिन् एवं भूते - पतति part., scil. सति et sic porro. असूचीसंचारे, sic enim corrigenda Edit. Sr.; Schol. न सूच्यते संसारो यस्मिन् igitur vertere quoque possis *in mundo ignobili* (cf. vs. 19.), सूच् enim est *narrare, praedicare.* त्वमसि et तीरनिचये in Vulg. hallucinationes sunt, quae sententiam prorsus obliterarunt. प्रौढजलदध्वनिप्रासे *sonante telo ex alta nube* ad pulchram illam imaginem pertinet qua *Iris* putatur Indri *arcus, fulmen* et *imbres* vero ipsius *telum* (प्रास, अस्त्र), quemadmodum Zeus dicitur ἶριν ἐξ ὀυρανόθεν τανύειν — τέρας ἔμμεναι ἢ πολέμοιο Ἠ καὶ Χειμῶνος δυσθαλπέος (Il. 17, 547. coll. 4, 27.). Hinc corrigendus, ut *Lassenius* et *Benary* in epistolis ad me missis bene viderunt, versus corruptus *Ghatakarp.* (3) quem sicco pede, ut solet, praeteriit novus illius carminis Editor:

सेन्द्रायुधश्च जलदो ऽधरसन्निभानां ।

Nubes, Indri telis instructa, infra iaculans, elephantis iram adduxit. Sic et Scholiastes voluit अधः असन् जलं सवन् est autem अधर् adverbium ad instar अन्तर्. Sed haec obiter. Quid proprie sit सौदामिनी Nilakanthus docet ad *Nalum* 1, 12. scil. *fulgur* ex pluviosi temporis nube (सुदामन्) procedens, quod fortius et maioris solet esse splendoris (अत्यन्तं दीप्तमानं). म्लानं denique mutavi in म्लानं *marcescere* ex Codd. A. D et utriusque scholiis.

46. Sententia satis plana neque in textu quicquam mutandum, nisi unicum आयतदृशां cui Instrumentalem substituimus (विस्तीर्णनेत्रया स्त्रिया Schol.) ex Codd. A. C. quorum Anusvarum दृशां non curamus quia Genitivus locum habere plane nequit. Cod. D. त्यन्त praebet pro आ° ex scriptura bengalico obortum.

21

47. Sequitur tempus शरद् *auctumnale* scilicet, sed post imbres amoenissimum, quod *Bhartrih.* uno tantum versu absolvit, maiori laude efferunt *Bhâravis* (Kirât. 10, 24.) et *Kâlidâsus* (*Ritus*. III.) ob fruges maturescentes, novos flores expansos et coelum noctu serenissimum, ut etiam in *Sâhit.* legitur (p. 294.): विमलाः कुमुदानीव तारकाः शरदागमे ॥ Sententia, obscuritate quadam laborans, monere videtur ne aquam frigidam statim post gaudia nocturna bibat amator sed oscula potius decerpat ex ore uxoris, potum denegantis. Quodsi verum perspeximus, Scholiastes enim in explicandis vocabulis, neque omnibus quidem, acquiescit, *lumen lunae* ad amicae faciem referendum. Ceterum separari potest सुरभसुरत si locativum statuas, a vocabulo sequente, neque tamen, ut in Edit. factum epitheton ad सलिलं pertinens. तर्तित vox nihili est, legendum erat वर्तित Schol. निषेदित ॥ — कार्करान्त: denique Ablativus est solito in तः exitu, पंचम्यास्तसिल् ut Grammatici loquuntur.

48. *Hiems* हेमन्त: quam pluribus describit *Kirâtârj.* 10, 28., varia praebet commoda domestica, omnia potissimum lactis genera quae bonis maxime exoptatis annumerantur et Indorum, ut satis constat, una cum oryzo cibum constituunt cf. vs. 65. — दधि *lac inspissatum, acidum* significat, दुग्ध *lac* simpliciter, सर्पिः autem *butyrum*, alias घृतं, हविः utpote sacrificiis inserviens, nuncupatum. Falluntur autem egregie viri docti qui totum Orientem praeeunte *Kinderlingio* in butyri historia, butyrum ignorare contendunt; hoc fortasse ne de Hebraeis quidem affirmari potest, quorum חמאה *compressione* saltem (מיץ) fiebat (Proverb. 30, 33.), apud Indos vero nihil frequentius quam imagines a circumrotatione, qua lac in butyrum cogitur, desumptae (v. modo *Nîti* 27.); commemoratur vasculum (मन्थनी) ad tympani formam comparatum, memoratur rudicula (मन्थदण्डकः) laudatur oxygala (दण्डाहतं) etc. — मंजिष्ठा planta est *rubri* coloris, *Rubia Manjith*, unde माञ्जिष्ठ aliquid ex hac confectum, tinctum, *rubrum*, itaque vestis significare videtur splendorem vid. *Uttararâmacharitr.* p. 82. वाससा मांजिष्ठिके *the madder tinted garb*, ubi alia explicat vestimenta militaria, hoc tamen intactum relinquit *Wilso.* Accedit dein corporis unctio, cum uxore concubitus et os betro impletum, de quo vid. ad *Chaur.* 9. Circa variantes lectiones non diu morandum: in primi membri fine धृताः legunt Membranae omnes pro vulgato धृताः Vocabulum गृहाभ्यन्तरे quod idem significat quod हर्म्यपृष्ठे विविक्ते vs. 47. sive अन्तःपुरे *uxoris* nimirum *domicilium*, in गृहाभ्यन्तरे falso mutant Cod. A et C.

49. Tempestatem ultimam tangit शिशिरं ver antecedentem, frigidam quidem ventis frequenteque rore, ceteroquin autem amoenam et a *Bhâravi* (Kirât. 10, 30.) स्मेरैकवन्धुं vocatam. — Lusus non prorsus illepidus proponitur: venti eandem agendi rationem sequi dicuntur ac saltatores ob nequitias famosi, dum virgines insectantur ad voluptatem capiendam, cuius imaginis flamina quasi deprehenduntur *Amarûsat.* 40. collat. *Kirât.* 8, 28. Vikramor. p. 23. Vocabulum चलत्कवत् praegnans dici potest, inest enim cirros huc illuc fluctuare चञ्चला वायवः मुखे केशानि इतः ततो नयन्ति Schol. Verbum शीत्कृ *labiis tremere* sibilante pa-

latali scripsi, quamvis dentali in proximo versu Cod. A., Nalod. 2, 62. et saepius exstet; librarii in talibus vocabulis etymologiam vix sequuntur. उत्कंचुक sensu negativo capiendum esse vix dubium est, lectionem adoptavi unice veram quam et omnes tuentur Codd. In Edit. exstare videtur वत्तस्युक° vox enim erasa est in eo quo utor exemplari. Prorsus corruptum erat संसयन्तों अ्शुकानि sed haec leviora sunt.

50. In eadem re pergit poeta totum fere concubitus actum describens. मुकुलयन् a मुकुल *gemma floris* descendit, Schol. आच्छादयन् *tegens*, significat igitur: oculos saepenumero cum floribus comparatos, ita comprimere adversus ventum pulveremque ut gemmae quasi videantur florum. Labia cur tremebunda supra dicantur, ex hoc versu apparet, sunt enim vulnerata ventis ut inter oscula morsiunculis laesa dicuntur. Ceterum suffixum कृत् paullo ante usurpavit, h.l. plenius कृत. Verbum denique कान्तायते denominativum est (cf. 34.) *tanquam amatorem se gerere* कान्त एव भवति । Hucusque anni tempestates una cum voluptatibus in iis percipiendis descripsit poeta, iam vero pergit in iis indicandis quae vel peragenda vel relinquenda sint, sive potius in utramque partem considerat amorem, quem si condemnare velint sapientes, continuo pietatis viam esse eligendam. Nova inscriptio nusquam comparet, Scholiastes autem versus sequentes introducit his verbis: इति कामिनां विषयिनां मनोरथः तथा प्रीतिभावः कथं तेषां कर्तव्यानि ज्ञात्वा त्यक्तव्यानि च इति कारणात् उक्तानि । अधुना पक्षद्वयनिरूपणं ॥

51. Verba satis sunt perspicua, praeter unicum महिमा *magnitudo, superbia,* quod *inclinationem,* tota sententia suadente, vertimus. Superciliosorum hominum fastum perstringit, qui amores spernere quidem profitentur sed nihilosecius mulieres sectantur (cf. vs. 62.). Textus vulg. in primis verbis omnino corruptus et metro contrarius deprehenditur; correctiones nostrae Mstorum auctoritate nituntur. Voculam यद्वा Schol. diserte dissolvit: यद् यस्मात् कारणात् वा pertinet enim ad sermonem sanctorum et rationem addit cur amores sint vitandi. Inseruimus versioni *adversus mulieres,* Schol. तस्याः स्त्रियाः ut sententia clarior fieret.

52. Idem thema variatur iuxta normam Anacreontis (36): *τί με τὺς νόμυς διδάσκεις; μᾶλλον δίδασκε παίζειν,* scil. poeta discrimen statuit inter vitam austeram, quam philosophis Vedântinae scholae adscriptis relinquit et inter amoris oblectamenta qualia poetae praecipiunt. Illustrat igitur sententia versum quodammodo antecedentem, et quod ibi तत्त्व *veritas,* h. l. est वेदान्त de quo ad *Windischmannum* (Sancara) instar omnium laudare sufficit. Particip. अनुचरा per *ἓν διὰ δυοῖν* ad duo enuntiata pertinet si verbum substantiv. supples. — सन्तु ex vs. 51. in hunc denuo irrepsit in Edit. Sr. legimus आप्नु ex Codd. A. C et Schol. — Epitheton denique carminum विदग्ध proprie *adustum* sonat, dein, plane ut persicum پخته *expertum, consonum, sapiens;* usurpatur vox विदग्ध de indole hominis

κατεξ. bona, quae menti infixa et quasi inusta est, uti Arabes طبع *sigillo imprimere* adhibent, cf. ceterum Niti vs. 3. 15. rell.

53. Sententia cum vs. 18. convenit: amores esse colendos vel pietatem adeundam. In primo iuventutis epitheto सुन्दरं proponunt Cod. C. et Schol. अभिनवा नूतनाश्च अपूर्वा मदस्य लीला: ताभि: सुन्दरं ita quidem in duobus vocabulis similibus grata apparet paronomasia, quam in fine versus captavit poeta; acquievimus tamen in लालसं ceterorum Codd., quod, cum antecedentibus coniunctum, titubantem, ut nobis videtur, puellae mollitiem, iisdem literis quaesitam, depingit. लालस *desiderans* h.l. idem quod विलासिन् *iocans*, sive ut eadem radice latina expressimus, *lasciviens*.

54. Queritur de γλυκοπίκρῳ in amore poeta, neque ulla explicatione eget sententia. Lectionem B. सर्वेष्वपि सत्यं glossam esse, nemo non sentit.

55. Lemma praeponitur novum दुर्विरक्तप्रशंसा cuius sensus, ex sententiis quae sequuntur satis apparet: *difficile esse amori resistere.* विरक्त proprie *alienus, haud curans* est ac *repudians.* Sphalmata in Ed. Sr. vel sine Codicum ope facile erant tollenda; nulla ceteroquin varietas apparet, nisi quod B. चटुल *nitidus* loco चपल proponit. कृतिनां *agentium* potiore sensu capiendum erat pro *religiosis* hominibus; *lampas distinctionis* sive sapientiae ut in Hebraeicis נֵר חָכְמָה sexcenties metaphorice dicta est; verbum तड् ideo electum quod *lucere* simul et *percutere* (vs. 82.) significat, *percutitur* igitur sive *exstinguitur* fax आचलै: *admotis nictibus;* delevimus enim Anusvaram, nisi forte अंचल ab अच् mavis derivare. चञ्चुपा habent Codd. Anusvaro negligenter omisso, recte vero Srir. चञ्चुपां, sed in metro haereo; positionem enim facit ञ्च igitur Amphimacer exstat loco Dactyli in mensura certis suis pedibus definita. Scholia desunt, neque aliam vocem habeo substituendam.

56. Argumentum cum vs. 51. convenit: perstringit morum doctores quorum facundiae illudit amor, nec tamen ipsi mulieres relinquunt न तु त्यागं कुर्वन्ति supplet Schol. Membranae omnes conspirant in legendo संगत्यागं igitur संका Edit. Sr. sive शंका ut in fine corrigi iubet, auditus errorem puto. मुखर ironice dictum, Schol. बहुवक्ता ॥ Zonam lapidibus pretiosis, h.l. rubinis exornant mulieres, clavam praesertim ac nodum, ग्रंथि. —

57. Ultima huius versus verba in Edit. sonant: स्वर्गस्यापि फलं तथा सरस: quibus conspirant Codices, nisi quod अप्सरस: recte legunt; attamen contra metrum Aryâm peccant अपि फलं, quae vocabula sine dubio delenda, a glossatore textui intrusa. Ceterum virgines coelestes Indri coeli fructus appellari, cuivis notum est ex Indralok. 4, 13.

58. Sententia apud omnes mire conspirat; scholia vero desiderantur. दलन quam vocem *Careyus* (in Lex. Bengalico) praebet, est *contritio,* huic igitur adstruximus भुवि ut sit: *in terra conculcare.* Simile quid *Mrichh.* p. 39. legitur: feras vi capi, Amorem autem corde.

59. Distichon in re Orientalium erotica pulcherrimum e Bhartrihare sibi sumsere Hitopadesae Editiones Sriramapurensis et Londinensis, omittunt autem Codd. quos *Lassenius*

inspexit fabularum (v. Commentar. ad Hit. p. 72.). Dicit poeta: virum tamdiu virtuti adhaerere quamdiu puellarum non viderit lascivos oculorum nutus, sive कटाक्षान्, nam hoc sibi volunt श्रवणपथगताः quia simul, ut supra observavimus, oculi longiores laudi sunt. Telis adsimilantur oculorum iactus; ideoque in imagine pergens poeta verbum कृष् usurpat quod cum धा *arcum intendere* significat; iaculis praeterea addit epitheton नीलपक्ष्माणः *nigra cilia habentia,* scilicet tanquam pennas. Quae quum ita se habeant, non possunt tela quin fortissimi cuiuscunque constantiam defatigent, proprie *furentur,* मुष् verbum est quod sensu translato: oculos mentesque furandi, interdum usurpatur: *Nalus* 5, 7. *Mrichh.* p. 76.; persice ربودن دل; *Ilias* 1, 132. *κλέπτειν νόον*; hebraeice *Genes.* 31, 20. 2 *Sam.* 15, 6. — Coniunctionem च in primo membro Cod. A. delet, quia forte variantem lectionem पुरुषः pro नरः quam Edd. Hit. exhibent, ante oculos habebat librarius.

60. Sensum exprimit tritum, illud *Eurip.* (Iphig. Taur. 1032.) *δειναὶ αἱ γυναῖκες εὑρίσκειν τέχνας,* nam संरम्भः non solum *initium* est sed de mulierum quoque *lascivia* et *iocis* dicitur, Schol. आदरः quod eodem sensu venit *Nalod.* 2, 55. Correctiones in Sloco necessariae Codicum fide nituntur. कातरः *confusus* h. l. est *impotens* असमर्थः ut Schol.

61. Convenit sententia cum vs. 55. — Scholia desunt. — स्वतः पावकः *ignis ex semet ipso natus* ponitur pro Amore, alias मनसिजः *mente natus* nominatur; *quinque membra* ad sensus pertinere quilibet ipse videt.

62. *Φεύγειν δὴ τὸν Ἔρωτα κενὸς πόνος,* etenim vel is qui sapientissimus et sui compos videtur, perfectam vix attingit virtutem quia mulieres amorem semper iniiciunt. Quod vs. 59. भ्रूचापः आकृष्टः hoc loco est भ्रूलता आकुंचिता qui quidem arcus hominem percutit, peccare facit, ideoque ad infernum ducit, ad portas Yamapuri, Schol. निरयस्य नगरस्य द्वारं उद्घाटयन्ती ॥ Pro भावनं Edit. Codd. omnes recte भाजनं *vasculum* habent, पात्रं Schol. quod in *Chaur.* aliquoties metaphorice legitur. De Adiectivo विरल vid. *Lassen* ad Hitop. p. 28. Ceterum superiorem devotionis ac religiositatis gradum indicat: *se ipsum noscens,* quam antecedens: *librorum sacrorum peritus,* ex qua scientia *humilitas* demum oboritur quae ad *γνῶθι σεαυτόν* tandem ducit; saepius igitur scientia sui आत्मबोधः inculcatur (cf. Wilson ad Meghad. p. 113.) praesertim per Vedantinos.

63. Versus iste, exemplo superiora illustrans fortissimo, denuo, sed scholiis paullulum mutatis, legitur in libro tertio versus finem, p. 107. Edit., cuius rei exemplum vs. 98. quoque habes: neque tamen editores textum, si modo sententiam iterare voluerant, conformem reddidere, ut certe in tertia huius versus parte corruptissima debuerant. Sringâro distichon Codd. omnes praeter B. adscribunt et hic locum sane necessarium obtinet. पूयक्लिन्नः scribendum cum Mstis omnibus, varie tamen aberrant apographa in epitheto canis ultimo. Variantes loci vexatissimi lectiones primum in unum conspectum redigamus: legitur enim

in *Edit. Vairâg.* पिवरनृकपालार्दितगल:
• *Schol.* ibid. पिवरनृकपालान्वितगल:
Cod. B. Vair. पृथुतरपिठारार्पितगल:
Edit. Sring. पिवरककपालार्पितगल:
Schol. ibid. पीठरकपालार्पितगल:
Cod. A. • मृन्मयकपालार्पितगल:
Cod. C. पिठरकपोलार्पितगल:

Vocabulum पिवर = स्थूल in lexicis vix obvium, पीवर autem contra metrum peccat; नृकपाल *cranium hominis* putida lectio est et omnino videtur reiicienda, ut et आर्दित *vexatus,* pro quo अन्वित = युक्त stare posset, dummodo sensum praeberet idoneum. Lectio Cod. B. falsissima पिठरं tamen praebet, quod, quum Schol. A. et D. per मृन्मयपात्रं, cuius prior pars vel in textum irrepsit, explicaverint, non dubito quin vera sit vox, quae in contemptum quasi suffixum क adsumpserit (cf. अयंक *iste,* माणवक *homuncio* rell.). Tum etiam कपोल cum D. scribendum, Schol. कपाठ: Quibus omnibus rite perpensis, lectionem metro et sensui adaptavimus, vix enim decernendum est in talibus lectionibus quaenam a prima manu sit. Videant acuti doctique critici, quo successu textum restituerim; quae nisi probant, meliora expeto. Ultima sententiae verba Schol. hoc modo illustrat: अतो मदन: हतं अपि च आदौ शरीरावस्थया मृतप्राय: तं हन्ति मारयन्ति । hanc ob caussam Amor *daemon devorans* vocatur *Nalod.* 2, 7. et *saevus Amor* apud veteres (Tibull. 3, 4, 65. *Ovid.* Rem. Am. 529.), quippe qui omnes cogat ad vexillum suum.

64. Supplicia addit, quibus ab Amore puniuntur ipsius dicto non audientes. Schol. rem bene illustrat: राज्ञो मुद्रया सर्वं कार्यं भवति अतो मदनस्य स्त्रीमुद्रया भवति । यो ऽउल्लङ्घनं करोति तस्य राजा दण्डकरो भवति मारयति च अतो मदन: rell. Desumpta etenim imago est a regis edicto, فرمان मुद्र proprie *sigillum,* cuius formam feminini generis insolentiorem ideo forsan inducit poeta ut cum जननी *genitrix* conveniat: hoc melius sane sensu passivo sumendum: *ab Amore profectum* ut *Gîtagov.* 10, 2, 5. मन्मथनिदेश *Cupidinis decretum* dicitur, quia ab Amore ipso proponitur lex mulieres esse colendas. Dein viros morosos et austeros eorumque varia castigationis genera, ex vita Indorum ascetica satis nota lepide tangit poeta et tanquam poenas depingit a rege illo inflictas. Sunt autem potissima devotionis genera ut nudi et capite tonso incedant sive comam implicatam gerant sive ut inter *quatuor ignes, solem quintum superne habentes* consideant (*Manu* 6, 23. ग्रीष्मे पंचतपास्तु स्यात्) de quo vetere praecepto पंचतपिन: *homines devoti* in *Vedor. spec.* p. 16. Rosen. lucem fortasse accipit. *Cranium* hominis denique manu gerunt qui hominem, imprimis Brâhmanem occiderunt (*Manu* 11, 72. 73. 89.), victum in hocce cranio sibi colligentes; facile tamen inducor ut credam *cranium* h. l. pro vase quovis ascetico poni, Schol. पात्रं करे धृत्वा भिक्षाटनं कारिता: Tale proprie कमण्डलु et कुण्डी vocatur, quocum illud κόνδυ convenit

Athenaeum 2, 55. Fructum, quem tali poenitentia sibi comparare student, *frustra* illos quaerere dicit poeta quia ante oculos haud positum est et incertum; Schol. definit: स्वर्गाधिकानि अप्रत्यक्षाणि ॥

65. Sapientissimum quemque amore tangi (cf. 62.) quin vel ipsos Deos (vs. 10.). — *Visvâmitrus* ex Ramaide satis innotuit, cuius episodium clariss. *Boppius* germanice vertit in *Coniugationis systemate*. *Parâsaro* nomine, utrum Râmus ille an alius huius nominis intelligatur, non habeo quod dicam; ob rigidam certe devotionem clarus fuit, unde quartus religiosorum ordo पाराशर्य vocatur. Quodsi igitur illi viri foeminis reniti non potuere et तपांसि experti sunt, quanto minus mortales laute viventes! Lectiones variae haud magni sunt momenti, in A exstat ये चांबुपत्राशना pro वात°, *vento vesci* tamen in hac re saepius dicitur; idem Codex transponit घृतसंयुतं दधिपयो quod ferri potest; सागरे ut Edit. in nullo exstat apographo. *Vindhyus* montium iugum est inter Indiam Gangeticam, आर्यावर्त et दक्षिणापथं, apud Ptolem. Οὐίνδιον ὄρος, et nomen accepisse fertur quod solis cursum obstruat वैन्ध incolis saltem urbis celeberrimae Ujjayinis (v. *Wilson*. ad Meghadût. p. 24.). Hunc montem mare transnatare paroemiam sapit. Unum restat oris muliebris attributum सुललितं paucis tangendum: descendit enim a stirpe लल् quod de titubantium potissimum amantium sermone, ubi lingua torpet, ut *Catullus* loquitur, usurpatur, plane ut λαλιά de *dulci loquela*. Dein transfertur ad habitum mulierum et gestum languidum, sive ut *Sâhityadarp.* p. 59. definit सुकुमारतयांगानां विन्यासो ललितं भवेत् quod exemplo illustrat; unde fit ut inter puellarum illecebras nominetur, vid. ad vs. 2.

66. Novum, tribus distichis absolutum sequitur capitulum, cuius inscriptio परित्यागप्रशंसा pro quo in fine sectionis स्त्रीणां परित्यागविधिः legitur, suadent etenim sententiae omnes ut mulieres deserant homines cordati quod tamen ob ipsarum venustatem res sit ardua. Sensum versus 66, cuius structura paullo intricatior, bene indicat Schol. यदि स्त्रियो न भवन् तदा बुद्धिमन्तः सेवां न कुर्युः स्त्रीनिमित्तं राजसेवां कुर्वन्ति तेन व्यासंगेन मनः चंचलं अधैर्यं भवति ॥ Lusum संसारः असारः *mundus exsuccus, ieiunus* iam habuimus vs. 19. et aliquoties recurret adiuncto hoc epitheto, cf. quoque *Mâlat.* p. 85. *Utturarâm.* p. 22.; eodem modo Persae دنیای دنی coniungere amant. Varians lectio A. भवने ni sola staret, magis fortasse placeret, tunc द्वारसेवा plane nostrum *Hofdienst* esset. Ut nunc est, totum epitheton ad मानसं redit ut omnes iubent Msti, sola Edit. Sr. ad homines retulit lectione व्यस्तधैर्याः — Vocabuli प्रेङ्खत् origini इङ्ख् nulla alia additur significatio quam गतौ unde प्रेङ्खा *lectica*, प्रेङ्खित *concussus* rell. Schol. tamen प्रशब्दायमानः explicat et ad zonae compedumque tintinabula certissime referendum est.

67. In antecedentibus poeta dixerat homines vel arduum quidque adire mulierum caussa, ut scilicet familiam alant, iam pergit: devotionem ab hominibus fieri ob poenitentiam post vitam cum mulieribus peractam flagitiosam et rem acu tetigit qui de devotis

cuiuscunque aevi fere omnibus similia sentit. De sensu scholiastam audiamus: मनो मलिनं स्त्रीभिरेवक्रियते अतः स्त्रीणां प्रभाव एव उत्पन्ना न स्युः तदा मनो ऽपि मलिनं नैव भवेत् । तदा मनस्वी ज्ञनो हिमवतः स्थाने गत्वा शिरःप्रणाममेव किमर्थं मलिनं करिष्यति rell. Pro primo versus vocabulo scholia in Cod. B. सिंहैः inducunt *leonibus habitata spelunca,* quae quidem lectio speciem veritatis prae se fert, nec tamen admittenda est. *Arbor in humero tauri Sivi crescens* vel potest esse *montana,* quia Sivus montium Deus est, vel etiam arbor sacra iuxta templum Siviticum et taurum नन्दी, ipsi sacrum, Schol. nil nisi nomen tauri proprium addit. Molestiam vero creat vocabulum: गंगाधौतशिलातले ubi Schol. divisit गंगाधौतानि शितलानि primum igitur putavimus corrigendum esse गंगाधौ शितले तले *in Gangae aqua, in frigida superficie Himâlayi,* Gangeticam enim aquam in lustrationibus et peccatis luendis efficacissimam putari constat. Attamen unius Schol. auctoritate mutare noluimus sed in vulg. acquievimus, आधौत igitur nomen est: *concussio* et totum adiectivum ad स्थाने referendum: *locus ubi rupium superficies per Gangem percutitur* cf. *Vairag.* 25. Quod vs. 8. hinnuleis addebatur adiectivum वित्रस्त *perterritus,* hoc loco contrarium est अत्रस्त, nil tamen mutandum, quum firmum ac audacem *mulierum* oculum simul depingat.

68. In eodem argumento addit: in vita nostra terrestri foeminas obstacula saluti opponere. De संसार quod vocabulum in talibus Indorum sententiis magnam vim habet, in libro *Vairâgy.* videamus vs. 82. *Oculi* mulierum *ebrii* vocantur ut apud *Catullum* (45, 11.) *ebrios oculos suaviata,* quam imaginem bene illustrat *Quinctilianus* (11, 3.); sunt enim: *lascivi et mobiles aut natantes et quadam voluptate suffusi oculi,* quales Graeci ὑγρὸς appellant, v. *Fischer* ad Anacreont. 27, 21. et *Burmannum* ad Petron. c. 126. vs. 12. Eodem sensu apud Indos मत्त et उन्मत्त *insanus* venit et similiter ἐκμαίνειν s. amorem incendere dicitur Iuno apud Eurip. Eccles. 959. — Slocus Bhartriharis epicus arte quadam compositus, exitu anapaestico gaudet et ad metrum lyricum tendit. Caesura in primo hemistichio neglecta est et membra utriusque strophi negligentiora nisum tantummodo faciunt ad partem sloci finalem, grata praeterea alliteratione concinnatam.

69. Non urgendum lemma यौवनप्रशंसा *iuventutis laus,* tribus, quae sequuntur, distichis additum, neque enim in laudanda tantummodo iuventute versatur poeta et प्रशंसा in genere *descriptio* tantum valet. Primum docet: iuventute, utpote fragili, esse fruendum, ut ad puellam alius poeta: मानं मा कुरु तन्वङ्गि ज्ञात्वा यौवनमस्थिरं ॥ *Sâhit.* p. 244. Noster regem alloquitur divitiarum cupidum, monetque ut potius amoribus sese tradat, antequam senectus ceu hostis adveniat cf. Vairâg. 39. — को ब्रार्थो ऽर्थैः unice verum omnes exhibent membranae; आलोकिनीनां e Cod. B. sumpsimus, D. male आलोकितानां - नयनेन्दीवर quod D. praebet et C. in margine tentavit, minus exquisitum videtur quam कुमुद κατ᾽ ἐξ. *rubrum* quidem *Nymphaeam* significans, ut इन्दीवर *coeruleam,* at in hisce imaginibus, ad nauseam usque repetitis, poetae vix genera distinguunt, praesertim quando ridentem et expansum

vultum indicant. Distinctius sane रक्तपंकजलोचन de *irato* venit, ut *Brahmavaiv.* fol. 36. 46. rell. Pro लुप्यते unus Cod. D. लंघ्यते proponit. — *Mare cupiditatis* frequens apud Indos metaphora ut alias *κακῶν θάλασσα* *Ghatakarp.* 12. *Râmây.* II, 46, 84. 60, 3. rell. Totam denique vitam cum Oceano comparant et qui vitam transigunt ut apud Graecos *διαπλέειν τὸν βίον* dicuntur (cf. *Palladae* Epigr. 104. in Anthol. graec.). Epitheto iuventutis सानुराग (Schol. अतिप्रिय) suavitatis aliquid inest, cf. جان شيرين in Persicis, *φίλον ἦτορ* *Ilias* 15, 251. et contrario sensu נפש יקרה *vita pretiosa*, *Proverb.* 6, 26.

70. Vituperat iuventutem tanquam omnium malorum genitricem. Codices mire conspirant. *Centum inferna* pro innumeris dicuntur, sunt enim quinquaginta fere tormentorum loca, quae fusius enumerantur *Brahmavaiv.* fol. 71. seq. — *Stellarum dominus, sideridux,* frequens lunae nomen est, sic fortasse in *Hammasae* p. 43. *mater stellarem* contra Schol. dubitantem, qui وقيل في ام النجوم إنها الشمس addit. *Intellectus luna* metaphora iam ex nomine dramatis allegorici प्रबोधचन्द्रोदय innotuit. Ceterum omnia ad nomina in ultimo membro conspicua redeunt adiectiva, nos autem perspicuitatis caussa quodvis enunciatum distinximus in versione, ut in versu seq. aliisque.

71. Iuventutem denuo collaudat poeta sed eam solam quae cum pulchritudine coniuncta ad amorem impellit iuvenem. बहुतरक्रीडा sola Edit. Sr. praebet, Codd. C. D. प्रचुर tunc autem metri in gratiam क्रीडायां legendum, sed licentiam illam qua syllaba ante क्र corripitur caute statuas, legimus igitur cum Cod. A. प्रचुरतरक्रीडा° ॥ Imaginem de arbore bene illustrat Schol. यथा जलप्राप्ती वृक्षाः शोभन्ते तथा यौवनेन शृङ्गाराः शोभन्ते । Idem चतुरता per लक्षणानि reddit. Avis चकोर cui ob mobilitatem oculi adsimilantur, *perdix rufa* est, cf. *Gîtagov.* 1, 4, 7. *Mrichhak.* p. 1. ibiq. Wilson in versione; *Raghuwans.* 6, 59. 7, 22. *Brah. Vaiv.* spec. 1, 10. *faciem tuam nectare plenam exhaurio perdicis oculis* h. e. cupidis सुधापूर्णाननं तव चक्षुश्चकोराभ्यां पिबामि ॥ Simili modo वक्रलोचन legitur *Brahmavaiv.* fol. 7. Verbum कलयति Schol. diserte explicat करोति, reliqua faciliora sunt.

72. Nova et usque ad versum 91 tendens incipit sectio, in qua mulieres onerantur convitio, cuius rei exempla sat multa exstant apud omnes Veteres. Dicunt enim: *πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία,* putant *ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός,* vel etiam *δῆλον ὡς γυνὴ κακὸν μέγα* (*Eurip.* Hippol. 627.) quam nominare sufficiat ut vituperium exprimatur, ut *Carcinos* apud *Athen.* 13, 8.:

Ὦ Ζεῦ τί χρὴ γυναῖκας ἐξειπεῖν κακόν;
Ἀρκοῦν ἂν εἴη, κἂν γυναῖκ᾽ εἴπῃς μόνον.

Similes loci apud *Hesiodum* Erg. 375. *Theognid.* 600. et *Simonidem* integro carmine. Sententia caput aperiens eos deridet qui meretriculam, cuius pravam norunt indolem sectantur eamque omnibus quibus virgines alloqui fas est, exornant epithetis. Versus est facillimus et id solum observandum, Vocativos foeminini generis कान्ते et reliquos per

synaloephen voculo इति agglutinari, quod insolentius est pro कान्त इति — posses quidem hanc licentiam evitare et vertere: *mea amica* ut *Chaurap.* 27. vel *qualis amica!* sed Schol. vocativum ubique expressit.

73. दयिता *dilecta* magis ad sensum reddimus *misericordem*. *Ignem* per amorem accensum saepe queruntur poetae, cf. *Mrichhak.* p. 17. *Uttararâm.* p. 57. ज्वलयति तनूमन्तर्दाहः करोति न भस्मसात् । *Mâlat.* p. 147. *Asclepiad.* Epigr. 24. τήκομαι ὡς κηρὸς πὰρ πυρὶ κάλλος ὁρῶν. *Ovid.* Rem. Amor. 731. Sed res est satis trita. Vocabulum दृष्टा ex coniectura in दृष्टा mutavimus ut aliis participiis consona fieret oratio. Schol. desiderantur in slocis hisce omnibus.

74. Sensus est: ἐδ' ὁ μελιχρὸς Ἔρως ἀεὶ γλυκύς. De vocabulo गोचर, quidquid in sensus cadit significante, fusius egit *Lass.* ad Hit. p. 108.

75. Pro एकां मुक्ता *unam relinquens* h. e. *praeter* rectius cum Cod. A. scribendum puto एकां उक्ता ut plane cum versu, quem ex *Athenaeo* supra produximus conveniat sententia, etsi noster addit: puellam in amore lianae mellitae similem esse.

76. Varia enumerat, concinnitati orationis minime studiosus poeta ut demonstret mulierem omnium vitiorum esse compaginem. Variantes lectiones minoris sunt momenti: A. et C. पटूटपां male legunt, in secundo autem hemistichio iidem cum Schol. त्रिधु et recte quidem.

77. Sententia nulla explicatione egens cum vs. 72. quodammodo convenit, contra poetas prolata, qui mulierem semper exornant magnisonantibus attributis. Negatio ना pro न haud insolens est; errores scribarum leviores indicare non attinet.

78. Dicere videtur *Bhartrih.* amoribus capi non posse sapientem sed iuvenem tantum incautum; मूढ ut פתי apud Hebraeos usurpatur. In huius *corde efflorescunt mulierum venustates* h. e. invite quasi pellicitur gratiosis ac delenificis puellae illecebris, sicut apis susurrat quando Nymphaea calicem aperit venustum, de qua imagine ad mulieris faciem translata vid. ad Chaur. vs. 34. Sed affirmare non ausim me mentem poetae bene cepisse, neque enim adsunt Scholia. In Cod. A. तत्रैव loco ता एव legitur, रागो autem omnes Mst. praebent, *ruborem* h. l. proprie designat. षडंघ्रिः *apis* est, idem quod alias षट्पद *Manus* 7, 129.

79. Idem sensus ut vs. 74. 75. sed pleniore expressus imagine et ad iuventutem proxime pertinens. Variant Codices in scribendo पुतिहरं quod unice verum C. praebet; in A. est दरदुदार॰ non omnino malum, in Edit. दरप॰, in D. दरपु utrumque ex पु enatum. Pro धाकृतिबरं solus B. धरं quod ferri potest, immo fortasse habet quo se commendet. पाकफल apud *Amarum* est *Caronda, Karandas, Carissa,* indeque पाकद्रुम arborem sumpsi cui in versione *Colocynthidem* substitui, sed iam vereor ne rectius Srir. तावत् पाकम् scribat.

80. Foeminam cum flumine comparat poeta (ut *Kâlidâs.* in Vikramorv. p. 92. *Chaur.* 44.), mo-

netque ne quis tali amne confidat, quippe qui in Oceanum peccatorum abducat hominem incautum. Convenit fere in his *Bhartr.* cum *Nicarcho* (Epigr. 3. Anthol. III. p. 59.) ubi iuvenes hortatur ut meretriculas, cum navibus comparatas, devitent, ne naufragium faciant; coll. *Horat.* (Od. 1, 5, 6.) *aspera nigris aequora ventis emirabitur insolens* etc. Inversam de fluminibus sub specie mulierum incedentibus imaginem *Kâlidâs.* in Ritusanh. 3, 3. et Raghuv. 16, 63. depingit. De singulis iam videamus picturae, ad Indorum sentiendi rationem conceptae partibus; primum *crines* et *plicas* in puellae ventre (de quibus v. vs. 15.), quas *connivere* h. e. undulare dicit, fluvii undas facit; propr. *undarum habitaculum,* निलय Schol. स्थाने ita ut tota descriptio unum ad कान्ता pertinens epitheton praebeat, quod de reliquis quoque monendum. Attributum sequens ad verbum sonat: *annitentium* h. e. *natantium anatum geminis praedita est per uberum par.* चक्रवाक *anas Casarca* avis aquatica rubicunda est (the ruddy goose) quam fingunt cuiusdam Munis voto noctu a coniuge separatam querelas fundere et dehinc exemplum est amoris coniugalis (cf. Meghad. vs. 82. ib. Wilson. *Kirâtârj.* 8, 56. 9, 4. 14. etc.). Sequitur dein *os Nymphaeae simile,* corrigendum enim ex apographis omnibus वक्राम्बुज pro कारांबुज Edit. cuius sensum non assequor. Hoc modo dicit *puellam* esse कारधरा नदी इयं भ्रमितः क्रूराशया propr. *nisum faciens flumen,* quod de cursu rapido et translate de Veneris colluctatione intelligo, et hanc quidem undequaque, समन्ततः periculosam. Ultima verba in Edit. sonant जना दूरात्परं त्यज्यतां adoptavimus lectionem Codd. A. C. D. et Schol. qui unicum quidem जनाः ante oculos habuit, neque tamen Vocativus omnino necessarius.

81. Inconstantiam mulierum queritur, qua fidem non conservant, cf. Niti 2. — Scholia desiderantur hiç et in sententiam sequentem.

82. Similes sententiae iam aderant vs. 74. 79. योषितां Codd. A. C. in विषतो *ex veneno* mutant quod sensum mutat et metro Vaitaliyo maxime contrarium; *venenum* praeterea sequitur. Cf. simillimum *Plauti* (Trucul. 1, 2, 75.) *in melle sunt linguae sitae, corda felle sunt lita; Cistell.* 1, 1, 71.: *Amor et mella et felle est foecundissimus. Proverb.* 5, 3. 4. *Mel destillant labia meretricis at postea amara fit ipsa ut absinthium. Mâlatî et Madh.* p. 21. Lass. *adspectus tela melle et veneno tincta* et rell.

83. Sensum exprimit illud graecum: ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή sed sanari posse aspidum morsus docet, nullam vero medicinam paratam contra mulierum dolos; suadet igitur ut sibi caveat iuvenis ab obliquis illis oculorum nutibus tanquam sagittis flammantibus et a iocosis puellarum blandimentis ad modum cristae expansis ut viros alliciant. Textum, in Edit. misere mutilatum e Codd. emendavi. Ablativi redeunt ad योषित्सर्पात्, compositum, ac si dicas: *Weiberschlange.* फणा unde in universum serpentes dicuntur फणिनः proprie *colubris Nagae* Lin. cristam designat, quam expandit irascens, quod, nisi notum esset, *Kâlidâsus* docet, Sakunt. p. 144.: विप्रकृतः पन्नगः फणां कुरुते ॥ De serpentum incan-

tatoribus multa collegit *Bochartus* Hieroz. III. p. 384. qui neque *Arabonis* omisit locum de Indis, sed in eo fallitur Nearchus, quod praeter ἐπῳδὰς nullo eos usos dicit remedio *καὶ εἶναι σχεδόν τι ταύτην μόνην ἰατρικήν*, semper enim plantae officinales, ओषध proprie *annuae* (ab ओषध्य: = फलपाकान्त: Amar.) simul commemorantur. मंत्र est formula e Vedis desumpta (ऋगादिगृह्योक्ति: *Vaijayantî* a Mallinâth. a Kirât. 4, 32.) quam murmurant मंत्रिण: illi sive ἐπῳδοί. Adiectivum इतर ut hoc addam, in compositione vel antepositum vel suffixi instar additum contrarium sensum infert, h. l. *diversus ab illo serpens* id est *verus*, sic प्राज्ञेतर in versu 10. Supplem. est प्राज्ञाद् इतर: *a sapiente diversus* sive मूर्ख: ॥ वामेतरं नयनं oculus dexter *Sakuntal.* p. 97. *Mâlat.* p. 135.

84. Aliud simile proponitur de Amore rete tendente per mulieres quo homines tanquam pisces capiat, cf. *Plaut.* Trucul. 1, 1, 21.: *interim ille hamum vorat;* et *Ovid.* A. A. 3, 425.:

Casus ubique valet: semper tibi pendeat hamus;
Quo minime credis gurgite piscis erit.

85. Amor praedo in pulchro puellae corpore insidias struit hominum menti. Simili fere metaphora amor in *Anvari Soheily* inducitur ut dux exercitus, omnes vexillum suum sequi iubens:

لشکرکشید عشق ودلم ترک جان رفت
صبر گریز پای مرا اندر جهان گرفت

Amor exercitum ducit et cor meum de vita desperat, patientia aufugit et in mundum abiit.
In Cod. A. पान्थ: Nominativus exstat *tanquam viator;* Vocativus rem auget. Schol. desunt.

86. Gloriatur poeta se amore puellarum non captum, quod malum magis immedicabile fuisset quam δῆγμα ἀσπίδος (cf. 83.). Primo vocabulo praepositionem वि addidi ex Codd. A. C. D., धन्या: autem, quod in Edit. secundum inchoatur hemistichium, mutavi in दृष्टे: ut Schol. habent, A. दृष्ट: C. दृष्टा: D. दृष्टे, in quibus omnibus lectionem illam cognoscas; supplendum autem est: *a vero serpente* (इतराहिदृष्टे: Schol.): putant enim Indi colubres oculorum tantum intutu posse vulnerare. Hanc ob rem दृश्य: *videndus* per vocabulum expressimus *effascinare,* quia βασκάνειν a φάεσι κτείνειν derivant Grammatici.

87. Sensuum oblectamenta hominem a virtutis via abducunt. Correctiones, quas subire versum iussi, omnes Codicum nituntur auctoritate: अथ pro अपि legunt A. C. et Schol. भ्राम्यमाणो loco Instrument. ut ad sensus pertineat, praebent A. C. D. et Schol., हि ante membrum quartum inserunt iidem.

88. „Amoris dementia (fortius ἐπιληψία) tactus nullo modo potest sanari", satis apertus huius versus sensus est.

89. Sententia per se quidem clara structuram praebet paullo intricatiorem si Scholiastam audias, qui omnia parum distincte Plur. पण्यस्त्रीषु adstruit addito solito illो कार्यं भूतासु; nos vero simplicem versus constructionem secuti sumus, ut sensus emergat: meretrices omnino

omnes esse fugiendas, quare et Schol. एवं चादिभ्यः *et sic porro* addit. Codices in lectione concordant omnes; in unico D. per hallucinationem scriptum est पुण्यस्त्रीषु. *Lepra* in primo hemistichio memorata est *lepra alba*, λευκή, eodem nomine apud Indos श्वेतं et श्वित्रं nominata. Difficilius paullo ultimum epitheton est, कल्पलता — frequentius कल्पवृक्ष (propr. *mundi, creationis arbor*) *Vikram.* p. 118.: हेम्नः प्ररोह इव जंगमकल्पवृक्षः ut mundi arbor radice aurea (cf. *Meghadût.* vs. 68.) — *arbor abundantiae* in mythis cum Hebraeorum עץ החיים convenit fere et cum *vacca abundantiae* ideo coniungitur (*Nîti* 38.) quod omnia bona suppeditat. Mohammedem in Corano exinde arborem paradisiacam sumsisse Schlegelii est coniectura (*Reflexions sur l'etude des langues Asiat.* p. 13.), sed nomen quod addit *Tuba* a serioribus ex Sur. 13, 28. desumptum, non ad arborem illam pertinet quia طوبى لهم simpliciter est: *felicitas erit illis.* Nomen habet سدرة المنتهى Sur. 53, 14. cuius folia sunt ut aures elephantis et fructus sicut hydriae. Huic opposita arbor زقوم Sur. 37, 60. cuius fructus ut capita Daemonum: Neque tamen ulla adest caussa idonea tales de arboribus fictiones ex India repetendi. Poetae saepe arborem illam respiciunt, et ita quidem ut pro *mundo* interdum universo inveniatur, cf. *Mrichh.* p. 38. ubi Charudattus vocatur: *egenorum Kalpavrikshus virtutum suarum fructibus inclinatus* दीनानां कल्पवृक्षः स्वगुणफलनतः in *Brahm. Vaiv. Pur.* p. 13.: *benedictio melior quam Kalpavr.* कल्पवृक्षपरं वरं et ib. p. 95. *o Munis in mundo optime!* कल्पवृक्षमुनिश्रेष्ठ igitur *discriminationis mundus* metaphorice *mentem* significat, huius autem *tela* sunt cogitationis obstacula, quae mentem maxime angunt, plane ut *Nîti* 46. loquitur Bhartrih.

90. E sacris petita imago: meretrix sacrificii quasi flamma est quam pulchritudine sua fomentare studet ut iuvenes iniiciant iuventutes (cuius vocabuli abstracti pluralis est insolentior) opesque. Scholia non adsunt.

91. Meretricum genus, a vilissimis hominibus frequentatum, paterfamilias ne adeat monet. Accuratiori singulorum in altero hemistichio vocabulorum definitione vix opus est, nisi primi fortasse et sexti: चार Schol. हेर quod utrumque deest in Amarakosho, pro *exploratore* sumsi (Man. 9, 256.) qui, etsi magnae utilitatis, pro homine nequam habebatur; विटः mimus est, is, qui in dramatis scurrae personam induit, ac nequam herum comitans sycophanta et parasitus; alias, ut *Mâlat.* p. 135. कन्याविटः, etiam pro mundulo delenifico venit (Mädchenjäger). Schol. recte भाण्डः explicat coll. *Vairag.* 57. Fabularum exactores, saltatores, mimi et id genus alii contemptui habebantur, praesertim ob vitam libidinosam; hanc ob caussam prostibuli os vasculum nominat in quod salivam exspuunt illi. Convenit fere Proverb. 22, 14. 23, 27. שוחה עמוקה פי זונה *fovea profunda est os meretricis.*

92. Ultima sequitur huius libri sectio विरक्तप्रशंसा sive ut post versum 98 sonat subscriptio सुविरक्त॰; omnino falsa est in Edit. Sr. सुचरित्रप्रशंसा ॥ Agunt enim sententiae quae sequuntur

de firmo mulieres relinquendi consilio ita ut illi दुर्विरक्तप्र° vs. 55. quodammodo oppositae sint, quamvis iam in antecedentibus eadem et similia saepius repetita invenias et tituli ab alia manu ad libitum sint adscripti. — Primum felices illos praedicat qui pulchritudine mulierum se commoveri non patiantur. Scribarum sphalmata vix notari decent, pro तरल in Cod. B. et apud Schol. चपल legitur. उपरिलसत् propr. *superne amplectens* Schol. शोभायमान, idem विकृतिं एति per क्षोभं न एति explicat.

93. Se iuvenilibus lusis iam defatigatum vitam dicit elegisse asceticam quare puellam monet ne oleum operamque perdere velit amplius. In lectione क्षीणो pro क्षान्तो omnia conspirant, quotquot inspexi apographa. — बाल्य propr. *pueritia* est, in mulieribus usque ad annum sextum tendens (*Schol.* Nalod. 1, 5.) in viris बाल: usque ad annum decimum sextum, sed latius tunc sumitur ut *puer* apud Romanos. *Iuventus* यौवनं virorum intra annos 16-70, mulierum intra 16-30 complectitur, postea incipit *senectus* वृद्धत्वं. De virgine immaculata usurpatur कन्या - गौरी - नग्निका et कुमारी sed haec strictim.

94. Eandem sententiam proponit, verbis venatoriis ad res amatorias relatis; cf. *Jacobs* ad Anth. Graec. I. Epigr. 91. — शबर ad tribum illam Barbarorum pertinet quae piscatum simul et venatum exercebat, alio nomine किराट venit (Nalod. 3, 37.), Schol. कैवर्त ut vs. 84. Ceterum शरत्र Srir. lectio, si pharetram intelligis, potest ferri. — Anusvarus delendus in दल; चोरं habent C. D. alii चौरं utrumque rectum; ज्वाला: autem legimus contra Codd. auctoritatem, Visargum, ut fit, negligentium.

95. Sententia ad eam, quam vs. 17. proposuit proxime accedit: omnia amoris oblectamenta sine virtute esse vana et citissime dispergi veluti extricatas margaritas nulla linea insertas. Virtus autem sive bona opera quae intelligantur facile apparet, sunt गृहकर्माणि praesertim vs. 1. commemorata, officia videlicet erga lares ceterosque Deos omnes sacrificiis praestanda, ita ut sensus simplex emergat: extra connubium et cum legitima uxore voluptatem, nullam decere aliam. Vocabulis सद् Edit. et सम Cod. D. corruptis substituimus सद्म *domus*, κατεξ. *praestantior* ex Mstis A. B. C. et Schol. *Umbracula candida* divitem et hominem delicatulum designat unde epitheton श्वेतातपत्र: de regibus et sanctis frequenter legitur in *Brahmavaiv.* collat. *Raghuvans.* 9, 15. Tales umbraculas, Indica arundine fulcitas Romanis mulieribus servi umbelliferi praegestabant; vid. *Böttiger* Sabina II. p. 191. et *Paciandium* de umbellae gestatione. — Imaginem de margaritarum filo non intellexisse autumo Editores Sr. त्रुटत् तत् तु किं scribentes; neque forsan scribae omnes perspexerunt, in A. exstat त्रुयत्तन्तु in C. त्रुटत्तन्तुकं Schol. bene explicat: अनंगस्य कलहेन या क्रीडा तस्या: त्रुटत्तन्तुकं गच्छति मुक्ताजालं इव शीघ्रं अप्रयत्नं एकैकं चतुर्दिशासु प्रयाति separari igitur nullo modo possunt vocabula. Verbum त्रुट् in hac re proprium videtur, cf. similem locum pulcherrimum *Uttaram Râmachar.* p. 13.

96. Hominem devotum parum curare docet mulierum pulchritudinem; talis hominis menti at-

que animo amicitia, Dei puta, comparata est, quam ob rem foeminarum amore non eget amplius. Structuram totius distichi in versione, quantum fieri potuit, retinuimus, de योग et यमिन् h. e. इन्द्रियनिग्रहकर्तृ in libro tertio videamus. Primum hemistichium Cod. B. claudit hoc modo: कृतिनस्तस्य सुकृते: posterius tamen vocabulum denuo correxit scriba in किमिते: calami errore pro किमु ते: — Nomen *lunae* विधु omnes exhibent, Schol. विकाशिते: περιφράζει. कलश denique sibilante palatali scripsimus ut erat in apographis, quamvis dentali quoque scribatur ut Edit. Sr. corrigi iubet: *hydriam fictilem* significat vocabulum, dein ad mammas translatum. Ceterum quinque sensuum oblectamenta indicari quilibet ipse videt.

97. Amoris potentiam, sacra devotione devictam ridet poeta. Scholia desiderantur, textum igitur Codicum ope sensui maxime idoneo adaptavimus. Verbum कदर्थय् *parvi aestumare, vilipendere* (cf. Sâhity. p. 243. कदर्थय न मां वृथा) propr. est *malam rem habere* कष्टं प्राप्तुं ut Schol. Nîti 75. explicat; intransitive h. l. usurpatur et sensui convenit *fatigare*, quem expressimus. In Cod. B. रे कन्दर्प exstat, quod facile praetulerim ut singulum enuntiatum a quoque membro absolvatur, neque tamen in textum recepi unius apographi lectionem nisi rationes accederent satis idoneae. टङ्कारके: in eodem Cod. omnino falsum est; de vocabulo झङ्कार vid. vs. 8.: *apum strepitus* vel ad *nervum* pertinet arcus, qui apum serie confectus fingitur vel ad apes, Amoris tela ex floribus constantia, circumstrepentes. In Edit. Srir. porro legitur कोमलं कलत्रं — भाषसे sed longe exquisitius est verbum वल्गसे in omnibus Mstis A. B. C. D.; cum Cod. B. vero legendum erat कोमलैः कलत्रैः. De vocabulo मुग्ध vid. ad vs. 13., prius in vocativum mutavimus ex Cod. C., primum, ne idem adiectivum in attributo bis ponatur, deinde etiam ne allocutio ad puellam deesset necessaria. Totum vero compositum ad कटाक्षै: retulit Cod. B, lectione मधुरक्षेपै: in क्षिप्तै: corrigenda, sed लोलै: omnes tuentur reliqui. *Deus lunam in vertice gerens* Sivus est, de quo ad *Vair.* vs. 1. vid.

98. Antequam ad coelestia evehebamur, omnia terrena nos arridebant et in quavis re mulierem videbamus, nunc autem in omnibus rebus summum numen contemplamur. Apposite fere *Meleager* canit (Epigr. 33.):

Ἢν ἐσίδω Θήρωνα, τὰ πάνθ' ὁρῶ· ἢν δὲ τὰ πάντα
Βλέψω, τὸν δέ γε μὴ, τἔμπαλιν οὐδὲν ὁρῶ.

Denuo legitur sententia, quibusdam vocabulis differens, in libro *Vairâgyo*, Edit. Sr. p. 102 et in Cod. B. Scholia ad utramque recensionem diversa sunt non tamen multum, ut concordia vocum suadet, abeunt. Exstirpavimus versum in tertio libro, rectius enim ad Amores pertinet, ibi vero ordinem aliquomodo turbat. Ut autem lector de variantibus lectionibus et de corruptelis quas in secunda recensione passa sit sententia, possit iudicare, tria priora apponamus membra:

यदासीदज्ञानं स्मरतिमिरसंस्कारजनितं
तदा दृष्टं तारामयमिदमशेषं जगदिति ।
इदानीमस्माकं पटुतरविवेकाञ्जनजुषः

Vocabulum अज्ञान altiori sensu sumendum de ignorantia rerum divinarum, cui opponitur γνῶσις sive in hemistichio secundo विवेकः *vera* (तत्त्वानि) *dignoscendi facultas*, quam antea mundanis vinculis impeditam et Cupidinis praesertim tenebris obfuscatam fuisse dicit. संस्कार in Vairâg. loco संचार introductum, *ornamentum* κατ᾽ ἐξ. externum per flores, unguenta et alia quaesitum (*Lass.* ad Hitop. p.5.), sed etiam *studium* ac *laborem* significat (प्रतियत्नः *Vaijayantî.* Sisupâlab. 3,54.); utrumque bene quadrat. जगत् propr. *movens* de mundo terrestri ac visibili (दृश्यमानं Schol. Vair.) venit et toto universo त्रिभुवनं opponitur: mundum olim omnem (अशेषं = सकलं) mulierum speciem induere putavimus, ut *Mrichh.* p.3. loquitur ओदनमयं जीवलोकं पश्यामि *mundus mihi oryza videtur*, iam vero sapientioribus nobis vel invisibilia Dei speciem, ब्रह्ममयं, prae se ferre videntur. तारामयं in Vairâg. et नानारूपं Schol. aperte corrupta sunt ex नारीमयं enata, quod nisi statuas omne sententiae acumen perit; neque इति vel अपि ut B. habet, aeque placet ac verbum अञ्जन. *Stibium* oculorum aciem acuit (vid. ad Chaur. 16.), igitur sapientiae tale collyrium adscribit, ideo quod illa eundem visum, antea hebetatum, iam acuerit; Schol. Vair. पटुतरविवेक एव अंजनं चक्षुषा निर्मलीकरणावस्तु ॥ vides igitur अञ्जल merum esse sphalma; जुष् autem, forma क्विप् haud infrequens (cf. *Mâlat.* p.79. प्राणिपातपंकपुंकमजुषः pag.84.), hoc loco coacte tandem locum potest obtinere, Schol. तद्देव जुषन्ति सेवन्ते ये ते, vertendum esset: *nobis, qui stibium sapientiae colunt, adhibent*; longe melius tamen Genitivus cum अस्माकं concordat. Quae quum ita sint, in lectionibus acquievimus iis, quas versus ille in libro Sring. exhibet.

99. Versus यामित्यादि in Edit. Sr. librum claudens ad centuriam secundam pertinet et typothetarum tantum errore ad primam relatus est (v. *Colebrooke* introductory remark. p. XIV. not.). Versus gemini, qui sequuntur e Cod. A. desumpti, librum optime claudere videntur, neque tamen, ut in praefatione monuimus, ex ordine quo libri h. l. nominantur argumentum sumi potest, quod illi revera talem ordinem sequi debent. Dicit poeta: inclinationes hominum esse diversas atque invicem inter se distinguendas: alii enim religioni et devotioni (वैराग्यं) addicti sunt, alii mundanis officiis (नीतिः) obstringuntur, alii denique amorum voluptates (शृङ्गारः) sequuntur. Scholia desunt.

100. Quodsi homo mentem in Deum dirigere non possit res mundanas sequatur; illud per *lunam*, hoc per *lotos* indicat poeta et simul ad Centurias ipsas alludit, ut Schol. recte intellexit: अतो नीतिः शृङ्गारश्च वैराग्यं च उक्तं एतेषु यस्य प्रीतिः तेन तद् द्रष्टव्यं ॥ In Cod. D. ubi haec quoque sententia exstat, aliud sequitur distichon, hanc rem clarius exprimens, quod tamen ad totius operis finem relegavimus, vid. infra *Supplem.* vs. 25. Ex coniectura

ceteroquin एव priori hemist. inseruimus ne metrum vacillaret; possis etiam भवति proponere a Schol. constructioni insertum: अस्य स्पृहा भवति. Pro falsa lectione in A. स्पृहामभोगये ऽपि ex Cod. B. et Schol. eam recepimus quae in textu comparet.

LIBER SECUNDUS.

DE OFFICIIS.

Centuria sententiarum secunda, quae sub Bhartriharis nomine circumfertur, inscripta est नीतिशतकं sive *de virtute*, nimirum ea quae in officiis erga se ipsum atque alios versatur. Vocabulum नीतिः *bonos mores* in genere significat (vid. *Schleg.* ad Bhagav. 18, 78.), inprimis comitatem, liberalitatem aliasque virtutes quae virum exornant, unde de principibus maxima laus est नीतिं sequi (cf. *Nalod.* 1, 5.). Praecepta moralia sive Ethice in libris, quibus est nomen नीतिशास्त्र, traduntur, ex talibus Vishnusarman regis filios erudire instituit (Hitopad. p. 8.) et his revera Bhartriharis centuria, quamvis singulis constans sententiis, annumeranda est. Liber decem minora complectitur capita, agit enim: *de stultitia, de sapientia, de fortitudine ac patientia, de opibus, de pravis hominibus, de bonis et virtutis studiosis, de ope aliis ferenda, de constantia, de fato, de bonis operibus,* ita ut quaeque sectio per decem disticha transcurrat. De aliis ad hanc distinctionem pertinentibus et praesertim de confusione per totam Centuriam in Editione Sr. conspicua, in Introductione egimus. Schol. Cod. A. librum huncce duobus, in laudem Ganesi ac Vishnuis, inchoat distichis, misere laceratis, quibus describendis ac restituendis chartam perdere noluimus.

1\. Slocus, in Editione impressa omissus, auspicationis formulam continet ad numen supremum ब्रह्म, per spatium et tempus indivisum. In codicibus omnino mutilatus est versus, qui tamen abesse nullo modo poterat, praesertim si Scholiastae regulam audiamus, tres Bhartriharis potissimum centurias spectantem: मन्यादौ मन्यमध्ये मन्यान्ते मङ्गलं माचारनीयं इति शिष्टाचारो ऽस्ति ॥ In Cod. A. primum hemistichium hoc modo legitur:

दिक्कालानवच्छिन्नानन्तचिन्मात्रये

omissis, per calami festinationem, post literas चिन्मा syllabis मूर्, quas Cod. B. suppeditat, sed ne sic quidem metrum perfectum est neque caesura conspicua. In B. exstat:

दिक्कालाद्यनवच्छिन्न°

in qua lectione hypotmesin desideramus tantummodo; ex coniectura igitur bina epitheta induximus Dativi casu efformata, quo facto et suavis rhythmorum numerus restituitur et idoneus praeterea sensus evadit, quem in versione expressimus. दिश् Schol. per दशदिशासु circumscribit, sunt tamen octo tantum coeli plagae, quibus h. l. procul dubio annumerat punctum coeli superius inferiusque, sive ut poeta Arabs in simili descriptione

de Deo praedicat eum esse *a sex lateribus vacuum* عن جهات الستّ خال (*Amâli* vs. 7.) hoc est eum nullum spatium complectitur. Neque minus tempus cadit in Deum supremum, sive praeteritum sit, sive praesens sive futurum, भूतभविष्यद्वर्तमान: त्रिकाल: Schol., id quod per कालादि indicare videtur lectio Cod. B. Aeternum igitur est neque ullo tempore divisum etsi mens humana numen illud innumerabilibus sibi effingere possit formis, sive ut idem loquitur carmen arabicum: وفى الاذهان حق كون جزء بلاوصف التّجزى — अनुभूति: = अनुभव: *conceptionem* significat sive vim divinam, qua se in operibus suis manifestat et tanquam ὁμοούσιον sese praebet. Pro स्वाराम in Cod. B. male मानाय scriptum est.

2. Incipit caput de hominum stultitia अज्ञप्रशंसा h. e. *stultorum descriptione*, cuius hic primus versus in Ed. Sr. falso ad librum de amoribus relatus est ut supra vidimus. Queritur poeta de inconstantia mulierum, quae sententia, nisi in omnibus apographis locum suum occuparet, melius sane referenda esset ad caput de mulierum vituperio. Dicit poeta: mulier, quam amo, alium sequitur virum, sed quo minus fruatur illius amore, communis vetat hominum inconstantia, qua aliam vel ille cupit mulierem. Atque hoc illud est distichon ex quo de Bhartriharis vita concludere posse autumant Indi, id quod equidem in observatione tam communi ac lata vix affirmaverim. Videtur potius summam stultitiam hoc versiculo, quo omnibus maledicit, depingere Bhartriharis. Lectionum varietas paucis notanda est: particulam अपि in secundo membro Cod. B. bis ponit; in fine saltem जनो ऽन्यसक्त:, ut et A. praebet, contra metrum. In tertia autem versus parte च cum Codd. A. B. legimus pro अपि. — In fine licentia poetica च इमां observanda est.

3. Sententia sane verissima: qui insciens tantum est (केवलं न जानाति) erudiri potest et multo facilius ille qui rerum iam noscit distinctiones, non tamen facile corrigas eum, qui pauca gloriatur sapientia; cf. vs. 8. Eadem fere κλίμαξ in proverbiis biblicis saepe observatur inter פֶּתִי, כְּסִיל et לֵץ. Mendosas huius versiculi lectiones ऽविशेषज्ञ: et postea तं नरं iam correxit *Lassenius* ad *Hitopad.* (in Comment. p. 191.) ubi Bhartriharis sententia legitur p. 129. Postremo dicto convenit fere locus *Hitopad.* p. 75: omnibus rebus remedium esse ac coercendi modum; Brahmânem ipsum vix corrigere posse mali hominis cogitationes: मन्ये दुर्जनचित्तवृत्तिहरणे धातापि भग्नोद्यम: ॥ quibus cf. versum arabicum in Scholiis ad *Haririum* p. 37.: لكلّ داءٍ دواءٌ يستطبّ به ☆ الا الحماقة اعيت من يداويها ☆

4. Idem sensus aliis imaginibus illustratus. In singulis vocabulis nulla difficultas, imagines tamen, quae insunt, versione latina vix erant exprimenda: दंष्ट्रांकुर propr. *dentium germen* homericum illud ἕρκος ὀδόντων exprimit; मकर: de quovis monstro marino usurpatur कच्छपविशेष: Schol.; inutilem igitur institueret laborem qui margaritas extricare vellet ex talis monstri ore, ubi nullo modo inveniuntur; Schol. disertis verbis मणेरभाव addit. Fallitur ergo *Rogerius*, vel in hac imagine poetica, animum Missionarii infestum prodens, dum addit:

les payens disent que les crocodiles ont des perles entre leurs dents, mais c'est un grand mensonge; les Chretiens ne l'ont point encore trouvé. ऊर्म्मिमाला plane germanicum *Wellenkranz* est et de fluctibus decumanis venit; similiter तरंगमाला *Kirâtarj.* 8, 28. — चपलत् legimus cum Codice B. et Schol., in A. प्रचुरत् exstat; adiectivum चपलं Edit. Sr. et *Loiseleur* exhibent, sed particip. praes. in talibus compositionibus frequentius est, forte quia *tremulans* Aoristi vim magis exprimit quam *tremulus.* Tertiam imaginem de re ardua et periculosa proponit poeta: ut si quis serpente vellet caput accingere, (cf. Suppl. 24.) cui non opponas: inter mulierum ornatum commemorari δράκοντα περὶ καρποῖς καὶ βραχίοσι, satis enim demonstratum est talia ornamenta, periscelides, annulos aliaque in formam saepius serpentum fabricata, δράκοντας fuisse appellata (*Jacobs* ad Antipatr. Epigr. 21.). De innoxiis serpentibus, quos refrigerandi caussa in sinu gerunt orientales mulieres, talia intelligere dicta, h. l. कोपित् vetat, alibi nomen aspidis ipsum.

5. Tres proponuntur eodem sensu de re inani imagines, quarum prima graecum illud adagium ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, et Plautinum: *aquam ex pumice postulare* exprimit; ad stultum corrigendum relata, convenit Proverb. 27, 22.: *si contuderis stultum in mortario,* coll. Siracid. 22, 7. συγκολλῶν ὄστρακον ὁ διδάσκων μωρόν. Verbum पीड् *extorquere* in tali re magnam vim habet, cf. *Nalum* 5, 2. — Altera imago de sole in desertis arenosis refulgente desumpta est, quam speciem aquarum (चित्रं *imaginem*), Indi मरीचिकां *radiationem* (ut hodiernum *mirage*) et मृगतृष्णिकां *hinnuleorum sitim* appellant, quia vel ipsae ferae in errorem ducuntur aquam expectantes. Saepissime hancce imaginem usurpant Orientales ad spem inanem et rerum vanitatem designandam, sic *Sâhityad.* p. 118. et *Kâvyaprak.* p. 51. *in mundo errare mente, aurea aquarum specie circumdata* कनकमृगतृष्णान्वितधिया; *Hitopades.* p. 132.: मृगतृष्णासमं वीक्ष्य संसारं क्षणभंगुरं; *Sacuntal.* p. 130. et 155. Ed. Chezy; *Vikramorv.* p. 23. p. 19. *Mâlat.* p. 154. प्रमोदमृगतृष्णिका *Vita Timuri* II. p. 508.: لو لم تكن الدنيا وما فيها هباء خيثغور — add. Schol. *Harir.* p. 294. *Lebid* Moall. vs. 15. *Coran. Sur.* 24, 40. ubi Gelaledd. السراب هو شعاع يرى فيها نصف النهار في شدة الحر يشبه الماء الجاري inprimis vid. *Gesenium* ad Iesaiam 35, 7. ubi vir doctiss. veterum et recentiorum loca larga collegit manu. Apud Iesaiam שרב appellari notum est, quam vocem persicam haud miraberis si vocabula exotica in linguam hebraicam irrepsisse videas alia, v. c. פַּרְוָר pers. فروار *domus aestiva,* 2 Reg. 23, 11.; פַּרְנַךְ pers. فرناك *magnificus,* Numeror. 34, 25. unde *Pharnaces* ille apud Herod. 7, 66.; נִרְגָּן pers. نيرنگ *obtrectator* Proverb. 16, 28. et id genus alia in Genesi, librisque serioribus, sed hoc ὡς ἐν παρόδῳ. Vocabulum سرآب *faciem aquae* proprie designat, coll. nominibus eiusdem rei persicis كوراب *aqua coeca,* نمايش آب *species aquae* et alia (v. *Ousely* travels I. p. 270.). Nostrates praeterea *Fata Morgana* appellant, quod arabicum videtur فاحة مرغنة *manifestatio desiderii;* ver-

bum رغن *bibit* et *desideravit* huic rei bene convenit. Ab his, de quibus modo egimus, differunt imagines quae in omnibus Indiae centralis regionibus tempore frigido conspiciuntur et *Seekote* h. e. शीतकोट *frigoris castellum* et *Desasûr*, देशासुर (?) *regionis omen* vocantur. — Proverbialis videtur locutio: *cornu leporis capere* de velocitate leporis simul et de re nihili desumpta, (cf. *Vairâg.* 99.) मृगशृङ्ग *dorcadis cornu* in manu quidem gestant devoti (*Raghuv.* 9, 17.) sed hoc absonum esset in hoc nostro loco. — Verbum ग्रह् speciatim de *venatu* usurpatur, विषाणं *cornu* animalium et *dentem* simul apri et Elephantis significat: विषाणं पशुशृङ्गे स्यात्क्रोडद्विरददन्तयोः *Visvakosh.* Sisupâl. 1, 60. Ceterum pro लभेत Cod. A. et Schol. malunt लभेय, sed Medium in hoc verbo usitatius est, et च in distichi initio vix locum habet.

6. Convenit sententia in *Hitop.* p. 74. obvia: *centum beneficia vana esse in malis;* असत्सु, *totidem bona verba in stultis,* मूर्खेषु; coniunguntur enim et invicem ponuntur *stulti* et *mali* ut apud Hebraeos. Adde proverbium illud Zabiorum: *sapientum praecepta stultis esse inutilia, veluti suibus margaritae* (*Lorsbach.* Museum für bibl. und Or. Lit. Marb. 1807. p. 37. seq.) et similia Proverbiorum biblicorum loca. समुज्जृम्भते correximus e Codd. A. B.; de constructione Infinitivi sanscriti vid. *Boppium* ad Indralok. 1, 16. docte disputantem; बाल propr. *crinem, hilum* h. l. idem quod कोमलं significat. — भेत्तुं Cod. B. eodem sensu quo छेत्तुं exhibet; वज्रमणीन् pluralem e Cod. A. et Schol. induximus. *Mimosa Sirisha* Roxb. admodum tenera, ut iam ex verborum contextu apparet, ad Acaciae species pertinet, flores suavissimi, quos auribus imponunt mulieres, spicarum formam referunt, aristam igitur huius floris intelligit poeta (cf. Chaur. vs. 22.). In secundo hemistichio क्षाराम्बुधेः veram habent lectionem A. et Schol., Srir. क्षारा°, Cod. B. क्षीर° quod casu fortuito in nostrum textum irrepsisse dolemus. Est enim: *lactis oceanus* qui inter maria mythica comparet, sententia vero: mellis guttulâ huius dulcedinem adaugere, (γλαῦκ' Ἀθήναζε) hoc loco et reliquis versus sententiis inepta est. Quamobrem si quis क्षीर° vocabulo veluti क्षीरसिन्धु etiam magnum oceanum, quem Dii turbarunt olim ut nectar pararent (*Kirâtârj.* 9, 28.), in universum vult significari, fortius et significantius *salis mare* commemorari ideoque tutius क्षार° lectionem stare contendimus. Ceterum सुक्तैः falso praebent Codd. omnes, scripsi cum Srir. सूक्तैः (e सु + उक्तैः).

7. Sensum exprimit illud: *si tacuisses, philosophus mansisses,* sed omnino convenit Epigramma *Palladae* 76. (Anthol. graec. III. p. 130.):

Πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατός ἐστι σιωπῶν,
Τὸν λόγον ἐγκρύπτων, ὡς πάθος αἴσχρότατον.

et Iobus 13, 5. Multi omnino sunt Orientales in taciturnitate commendanda, praesertim *Hebraei* (Proverb. 10, 19. 13, 3. 17, 27. 28. 21, 23.), *Zabii* (*Lorsbach.* l. l. p. 12-19.), *Persae* (v. *Pendnam.* et *Gulist.* sexcenties) et *Arabes,* quibus adagium Alidis سكوت اللسان سلامة الانسان semper in ore est. Observandum tamen est omnes hosce populos in loquacitate

periculosum aliquid videre propter imperium, quo coercentur, despoticum, apud Indos autem taciturnitatem solum tanquam signum sapientiae commendari, cf. *Sâhit.* p. 309. ज्ञाने मौनमित्यादि ॥ ex *Raghuv.* 1, 22. errores in Edit. Sr. correximus; pro एकान्तहितं Cod. A. et Schol. legg. एकान्तगुणं quod eodem redit.

8. In Edit. typis vulgata sententia haec legitur *Vairâgy.* p. 110., ubi nexum sententiarum interrumpit; ab omnibus praeterea Codd. ad librum Niti relata est. Schol in Edit. Sr. paullisper differunt ab illis in Cod. A. conspicuis, neque tamen attinet diversas vocabulorum interpretationes inter se comparare; id unum addo: अकिंचित्ज्ञः in Schol. impressis, sensui repugnare. Dicit enim poeta: se scientia paullulum tinctum olim, arrogantia fuisse inflatum, donec tandem, sapientia imbutus modestiam didicerit; iam vero hoc ipsum de se profitetur quod Graecorum sapientissimus dixisse fertur: se omnino nil scire (cf. vs. 3). — अनुलिप्तं Cod. A. praebet, conservavimus अवलिप्तं quod sensui metaphorico peculiare est; बुध omnia apographa गुरु illi Ed. Sr. substituunt.

9. Sententia frigoris summi plena, eo redit ut stultitiam demonstret hominum, qui per familiae ac generis pravitatem non monentur ut altiora adeant, sed vitam simili modo contemptam agunt, canis instar, vel Deum adstantem, id quod de Indri statua procul dubio intelligendum, non curantis cf. sloc. 58. *Hitop.* 92. huic sententiae conveniens. Sensus a duobus pendet vocabulis, primum a फल्गुता, abstractum adiectivi फल्गु quod de plantis medulla destitutis et aridis (*pithless*) usurpatur, unde फल in textum impressum irrepsit, metro contrarium; Schol. निःसारता bene explicuit. Quae quum ita sint haud male *familiae ariditatem* intelligere possumus de *egestate domestica* quam sublevare non studet infimae gentis homo, quem quidem sensum Cod. B. indicat fortasse, loco फल्गु: lectione मैत्री, quod cum vocabulo sequente coniunctum *amicos non curat* simpliciter significaret. Obstat tamen, quo minus hanc unius codicis lectionem accipiamus diserta verbi न गणयति explicatio न लज्जति *non pudet* quo Schol. sensum, quem indicavimus tuetur. Pro विगन्धि quod unice rectum (Rogerius: *qui put*), Cod. A. et Schol. interpretamentum विगर्हितं in textum recepere. In निरुपमरसं Schol. secuti sumus qui निरूपं अरसं explicat, videtur ergo ऊप vocalis in compositione correpta cf. etiam अश्रुत et नीरूप.

10. Versus haud inficetus, per editores Sr. omissus, in Codd. A. B. circa lectionem difficultatis aliquid habebat quod primo obtutu ne scholiorum quidem adiumento solvere poteram. Etenim in mythis a Sivi cultoribus profectis, qui quidem hac in re maxime sunt vulgati, Gangâ dicitur ex coelo in Sivi caput primum cecidisse, deinde autem in montem Himâlayum (vid. *Ramây.* 1, 32.), igitur in sententia nostra स्वर्गात् exspectares, ex quo in caput Siviticum, शिरः शार्वं, cadere possit, ut etiam *Rogerius* vertit: *lequel est venu de Surgam sur la teste d'Eswara.* Ablativum metrum quidem permittit, tuentur tamen Accusativum स्वर्गं Codices, et recte quidem Schol. si audias, qui शिरः शार्वं पतति primum enuntiatum et Gan-

gam ex Vishnuis pedibus in Sivi caput profluxisse, ad mythum Vaishnavorum (vid. *Roger. porte ouverte* p. 273.) docet: विष्णुपादोदकं आदौ महादेवस्य शिरः तत्प्रति आगतं पतति ॥ Iam vero his praemissis, facile corrigas lectionem Cod. A. शिरस्तत्, ubi particulam तु primum suspicatus eram, in शिरसो ऽतः, praesertim quum B. शिरसस्तः praebeat, ita ut tota structura sit: आदौ शिरः शार्वं पतति शिरसः स्वर्गं अतः स्वर्गात् पतति क्षितिधरं ॥ Aliam in altero hemistichio molestiam parat lectio Cod. A. अधो गङ्गाक्षेपं cuius postrema vox आक्षेपं h. l. *casus, propulsio* cum उपगता non concordat. Glossam sapere videtur nisi merum sphalma pro अधोऽधो गंगेयं Cod. B., quod et Schol. habent. विवेकभ्रष्टः propr. significat eum qui *e distinctione excidit*, sive अविवेकिनं. Ultimum vocabulum शतमुखी: ad Gangam proxime referendum est, quae in oceanum per centum capita defluere dicitur, alias सप्तमुखी *septem ostia* habens nominata (cf. *Pompon. Mela* 3, 7.); epitheton tamen saepius postremo loco ponitur ad metaphoram absolvendam, ita ut ad reliqua quoque possit referri et hoc quidem loco ad interitum simul stultorum, sive quod idem est, improborum hominum, omnem disciplinam contemnentium.

11. Slocum hunc ad caput primum retulimus non modo ut decem versibus constaret sectio, auspicationis formulam non complectens, sed ob totius distichi tenorem potissimum ac sensum, cui convenit *Proverb.* 17, 12.: *ursa potius orbata occurat viro quam stultus. Rogerius* sententiam omisit neque Scholia adsunt. Lectionem पर्वत, cui दुर्ग melius convenit quam गहन illi in Edit. Sr., debemus Cod. A., retinuimus tamen संसर्गः pro संपर्कः quod idem Cod. praebet. Ex coniectura, ut videtur, *Loiseleur* भान्तुं proposuit: obstant Msta, neque Infinitivus vocabulo वरं solet adiungi (cf. *Hitop.* p. 33. Sl. 144. वरं etc. भक्षणं, न etc.).

12. *Secunda sectio* in laude sapientum विद्वत्प्रशंसा versatur, ita ut per sapientes viros simul probos et virtuti addictos intelligat poeta. Tria eruditorum genera proponuntur: librorum sacrorum interpretes nimirum, horum discipuli et vates in universum, sed variant auctoritates. Videamus igitur de singulis. Per शास्त्रं omnes in genere libri intelliguntur, qui ad religionem non modo sed ad liberalem simul doctrinam et humanitatem ducunt, ut vel *grammatica*, व्याकरणाभिधानादिभिः शास्त्रैः Schol., quippe quae revelata divinitus putetur et ad Vedorum fontes perducat: primum itaque enunciatum: *qui per librorum sacrorum conditos sonos facunditatem oris adepti*, magistros, sive गुरवः indicat religiosos potissimum, quorum discipuli, sive ब्रह्मचारिणः sequuntur. Attamen Codd. A. et B. vocabula sequentia in novum magistrorum epitheton coniungunt, ille: शिष्यप्रदेयागमाः, alter: शिष्योपदेशागमाः *qui discipulorum eruditionem curant;* Rogerius *qui est capable d'instruire les autres*, quod facile sane praetulerim, nisi Schol. per तथा च seiunxisset singula enunciata. In secundo hemistichio uterque Cod. कवयः iterum proponit pro सुधियः, Schol. कवयः तु सुधियः nihil mutavimus, neque in ultimo colo, etsi lectio B. कुपरीक्षका न multo clarior: *mali exploratores, non lapides pretiosi sunt vituperandi.* Verba Schol. adscribam: यथा

महामणयो बहुमूल्याः ते कुपरीक्षकैः अज्ञात्वा अर्घतः मूल्यतः पातिताः शून्यमूल्याकृताः तर्हि अयं दोषः परीक्षकाणां । ननु मणीनां परीक्षकाः कुत्साः स्युः कुत्सिता एव न तु मणयः ॥ Convenit *Hitopad.* p. 55.: *gemma manet gemma etsi in pedibus pendent;* p. 71.: *si adamas stanno circumcluditur, lucet tamen et vitium illi est qui tam male eum inseruit.* In eodem libro p. 26. praecipitur regionem illam esse deserendam in qua nullus sapiens, विद्यागमः. De laude poetarum cf. *Niti* vs. 21.

13. Subiectum totius sententiae est विद्याख्यं अन्तर्धनं in quo आख्यं *sic dictum* metaphoram indicat, idque sensu quodammodo ironico ut alias नाम (cf. 17. ubi in Scholl. विद्याख्यं pro नाम). Talem suppellectilem dicit semper augeri, quia docendo discimus, neque unquam interituram etsi periodi mundi, कल्पाः volvantur. Gravis sane doctrinae commendatio, in qua multi omnino sunt Indi, quorum lingua pro *sapiente* plus viginti nomina consignavit. Ceterum Edit. Sr. sphalmata correximus, ut ज्ञाति in versus initio, ex solita literarum ज्ञ et य confusione eodem modo infra vs. 32. et saepius; sic ज्ञवन dicitur et यवन *equus celer* यामुना hodie *Djamuna* Διαμῦνα nomen fluvii etc. उत्पत्ता e Codd. scripsimus pro अत्यहृति quod nullum sensum praebet.

14. Eruditi haud sane contemnendi sunt, summa enim gaudent potentia, neutiquam casus fortunae timentes, quae non magis eos vincire potest quam culmus levis, quemadmodum elephantes furiosi florum fibris non constringuntur (cf. Nit. 6.). Pessima typothetarum vitia in Edit. Sr. emendavimus. Hemistichia transponit Cod. B. una cum Schol. स्थलानां legens et बिस sibilante dentali scribens; exstat enim बिस, बिश et बिष pro कमलकेशर. Elephantorum furorem indicat epitheton *humore frontali striatam genam habentes,* sive ut Schol. verbis dicamus: अभिनवा सुन्दरा मदजललेखा तया श्यामायमानगण्डस्थलानि येषां ते.

15. Versum, Edit. Sr. lectionem si sequeris, obscurissimum, e Codd. A. B. quibus ubique adstipulantur Scholia, emendavimus; in hemistich. secundo tamen unius Cod. B. lectionem विधि cum vocab. sequent. coniunctum et अपहर्तुं etsi stare poterant, reiecimus. Sensum Schol. bene indicat: यो यस्य स्वाभाविकः सद्गुणः तद्गुणं न को ऽपि हर्तुं शक्नोति । *Rogerius* in notula addit: Deum ipsum sapienti adimere non posse doctrinam; recte quidem uterque quoniam de virtute et doctrina agitur, plus tamen inest versui, scilicet: Brahmânem ipsum nil valere adversus fatum (विधि) et unum ipsi negatum esse ut infecta reddat quae φυσικῶς menti quasi fuerint inusta (वैदग्ध्य vid. *Sring.* 52.). Sic Ibin quidem turbare nidumque eius destruere potest numen neque tamen innatam ipsi facultatem auferre valet, qua bibendo lac ab aqua intermixta separat, ut proverbio de hac ave narrant Indi. Eandem rem, fabulam sive observationem naturalem, spectat *Kâlidâsus* in Sakunt. p. 143.: हंसो ऽपि क्षीरमादत्ते तं मिश्रा वर्जयत्यपः ubi *Chezy* (II. p. 250.). Bhartriharis sententiam vertit quidem, sed, ut ex mendosa editione aliter fieri non potuit, liberius.

16. Sententia eodem redit quo nostrum: *vestis non facit virum* (cf. vs. 63.); sermone tamen simul intelligitur sapientia, oratio erudita atque expolita, sive ut simili verbo dicamus λόγος. Vocabulum कृतिनं servavimus utpote exquisitius et bona hominis opera simul indicans; Cod. A. et Schol. पुरुषं denuo legunt. खलु *certe* mutavimus in अखिल ex Cod. A. et Schol. qui सकल explicuit.

17. En summam doctrinae atque eruditionis laudem, illo Ciceronis loco nobilissimo haud sane cedentem: *Haec studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium praebent; delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur* (pro Arch. c. 7.). Sententiam nostram Edit. *Hitopadesi* Londinens. suam fecit sed ex nova demum Edit. Bonnensi expulsa est (vid. *Lassenium* in Comment. p. 14.). Ibi vero ordo membrorum ita variat ut 1. 2. 3. 4. sese invicem sequantur, quorum secundum et quartum hoc modo sonant:

विद्या कीर्तिकरी सभावशकरी विद्या परं लोचनं
विद्या जीवनहेतुरत्र भुवने विद्याविहीनः पशुः ॥

Doctrina laudis et publici assensus est conciliatrix; doctrina clarissimum lumen; doctrina vitae praesidium in hoc mundo; doctrina destitutus est pecus. Exstant quoque विद्यातिगुप्तं pro प्रच्छन्नगुप्तं et विद्याक्षयं संबलं *doctrina inexhaustum viaticum* pro विद्या परं दैवतं neque tamen est quod mutemus quidquam quum omnia apographa et vel ipse *Rogerius* textum qualem dedimus, exhibeant, si unum vocabulum शुचि in Edit. Sr. excipias quod in न हि commutant membranae; Roger: *mais l'argent ne peut pas tant servir.* Cod. B. literam श्र iam pinxerat, शुचि scripturus, mox vero delevit. Vocabulum यशः compositione ad sequentia pertinet, Schol. कीर्तिसुखं करोति ॥ *Yatesius* (Gramm. p. 330.) posterius hemistichium ex Edit. impressa haud dubie desumpsit, eadem atque illa legens vocabula. Ceterum ne durius dictum existimes विद्याविहीनः पशुः cf. *Proverb.* 12, 1 et pulcherrime *Mulavi Manovi:*

فرسته رست بعلم بهیمه بجهل
میان هردو منازع بماند مردم زاد ☆

Angelus creatus est cum sapientia, brutum cum stultitia; inter utrumque ambiguum haeret hominum genus.

18. Bona quaedam totidem malis opponuntur (cf. 45. Supplem. 10.), sed non ita quidem ut opposita ubique quaesiverit poeta, in secundo enim hemistichio, ubi cardo sententiae vertitur, tria inducuntur laude digna: *eruditio, modestia* et *poesis.* शान्तिः *lenitas* est atque *aequabilitas,* quae ubi adest, *verbis lenientibus,* वचनेन non opus habet. Sic Cod. A. legit et Schol., apud quos sententia, in aliis Membranis et in Edit. Sr. omissa, sed ad caput supplendum necessaria, exstat: lectionem tamen verissimam कवचेन quam tutius in textum recepimus, *Rogerius* prodit: *n'a point besoin de harnois.* Lenitati, iam nulla casside incedenti et omnium animos sibi concilianti, opposita est *iracundia,* quae ubique

hostis instar hominem conturbat. De *cognatis* saepe queruntur Indi et amicum sincerum in rebus adversis longe praeferendum esse fratribus et propinquis, ut veteres Hebraei, docent: cf. *Proverb.* 17,17. 18,24. 19,7. 27,10. *Hidimb.* 1,39. *Hitopad.* p. 98.: परो ऽपि हितवान् बन्धुर्बन्धुरप्यहितः परः ॥ Hoc loco ignem discordiae inflare dicuntur notissima imagine (cf. *Gulist.* p. 212. et *Proverb.* 26,20.) cognati, *amici* contra consilio et opera omnia conciliare, सुहृत्सर्वहितं करोति Schol. — Pravi dein et perniciosi homines serpentibus similes sunt, nam, ut addit Schol., सर्पाः दंष्ट्राविषेण मारयन्ति तथा दुर्जना अपि छिद्रान्वेषणेन मारयन्ति ॥ Ubi vero *eruditionem*, omnibus laudibus maiorem, अनर्घ्या i. q. सुन्दरी, tibi comparaveris, ubi *verecundia* ac modestia tanquam ornatu utaris et *poesi* animum applicaveris, tunc rebus externis omnibus poteris carere.

19. Enumerat virtutes, quibus vita humana, लोकस्थितिः ut ex Cod. A. lego, beata fiat. परिजन *domestici, οἱ περί τινα*, ex Edit. Sr. retinui, परजन ut A. proponit, idem esset quod शत्रुजन in secundo hemistichio. Transpositio enunciatorum in secunda linea et tertia, Codicum A. B. nititur auctoritate, adstipulatur quoque Rogerius. नयो नृपजने melior lectio est quam स्मयः खलजने quum iam de malignis egerit poeta neque स्मयः simpliciter positum contemptum satis exprimat. Particulam तु denique in membri posterioris initio, quae oppositi aliquid semper in se continet, cum च permutavi, quod ipsae membranae confirmant. Scholia desiderantur.

20. De bonorum hominum natura alia quidem sectio sequitur infra, at, quum probi cum sapientibus semper coniungantur et in versuum ordine magna omnino confusio deprehendatur, quam tollere nemo facile possit, sententiam hanc et proxime sequentem suis locis movere nolui, codicem A secutus, alioquin certe melius ad caput sextum pertineant. De bonorum consortio plura vid. *Hitopad.* p. 7.

21. Slocus hic laude poetarum, utpote eruditorum, de sapientia caput optime claudit; vates enim, dummodo recte agant, omnes superant homines, carminibus suis immortales fiunt et in ore virorum semper versantur; cf. supra vs. 12. 18. *Hitopad.* p. 33. sl. 145. et *Kâvyaprak.* p. 182.:

दिवमप्युपयातानामाकल्पमनल्पगुणगणा येषां ।
रमयन्ति जगन्ति गिरः कथमिह कवयो न ते वन्द्याः ॥

Ambiguitas exinde quodammodo exoritur, quod सुकृतिनः obiectum quoque esse potest, nos tanquam epitheton poetarum sumsimus, quemadmodum ex ore magistri recepit Rogerius: *celui qui est sage et qui peut faire des livres, ne craint ny la vieillesse ny la mort.* रससिद्धाः et Codd. A. B. substituimus रसवेद्याः Edit. quod eodem redit; in fine autem cum apographis legendum erat भयं ne tota sententia claudicaret, quid enim sibi significaret in Edit. Sr. *illis gloriam non esse ex senectute, morte et nativitate?* यशःकाय compositum est: *gloriae corpus*, poetice dictum, etenim tali corpori interitus sane non imminet.

22. Gloriam, fortitudinem, ambitionem ac magnum animum hocce capite tertio, मानशौर्यप्रशंसा inscripto, celebrans, exempla plerumque sumit poeta de elephantis et leonibus et hoc quidem versu sensum inculcat eum: hominem ad extrema quaecunque perductum, animi generositatem exuere non debere quocum *Luciani* illud ἔλεφας μῦν οὐχ ἁλίσκει conferas. Pro शिथिलः प्राणाः ut Vulg. exhibet, Codd. omnes compositum inducunt; Cod. A. et Schol. praeterea शिथिलप्रायो = विगतप्रायः *vitae facultate evanescente* quod ob sequens प्राणेषु fortasse melius. Lectionem dein Codd. मत्तेभेन्द्र qua rei gravitas augetur, praetulimus. केसरी sibilante dentali scribunt librarii, rectius tamen, etymon si spectas, केशरी *iuba praeditus* exaratur; vocabulum दीधिति *radius* ad gloriam ac splendorem transfertur; कवल cum ग्रास *bolo* convenit fere et coniunctim nostrum *Hungerbissen* exprimunt, acsi dicas: *frustum ad famem satiandam.*

23. In eadem imagine pergit versus, quem iam antiquitus fabularum Hitopadesi collector suum fecit. Legitur ibi p. 51. et *Lassenius* p. 91. discrepantium lectionum valorem docte, ut solet, perpendit: स्वल्पं Codd. exhibent, ad अस्थिकं referentes, neque igitur ad epitheton sequens est restringendum; illud autem घ्रत्रसेक quod ex Cod. Paris. recepit Lassenius, tanquam exquisitius, vereor ne cadat, quum omnes, quos inspeximus Codd. घ्रत्रशेष id est प्रेयमात्रं praebeant. In ultimis secundi membri vocabulis Membranas presse secuti sumus: in unica particula च variant auctoritates, A तु legit, B पुनः तस्य, attamen तत् vix abesse potest. Operae pretium videtur versionem *Mokaffae* (Calila p. 83.) adscribere, ut videas quam scite *iumentum* substituerit elephanti, Arabibus minus noto: كالكلب يصيب عظما يابسا يفرح به — كالاسد الذى يفترس الارنب فاذا راى البعير تركها وطلب البعير

24. Hoc etiam distichon sibi vindicavit *Hitopadesus* p. 4. coll. *Calila* p. 83. ubi sensus paullatim mutatus, quia apud Indos ad dogma metempsychoseos spectat sententia. Transpositionem hemistichiorum, ad sensum recte capiendum necessariam, bene instituerunt Codd. A. B. hanc igitur nativam consecutionem libenter adoptavimus. Scholia desiderantur.

25. Emendavimus versum, uti nunc sese habet, e Codd. A. et B. In Edit. Sr. legitur:

द्वे वृत्ती तु मनस्विनः ।
सर्वलोकस्य वा मूर्ध्नि विशीर्यते वने ऽथवा ॥

melius utique Potentialis venit, iam ob metrum quia contra sloci naturam in tertio pede diiambus est (Videsis *Ewald* über einige ältere Sanskritmetra p. 9.). In Cod. A. sententia iterum prostat vs. 104. paucis tantum mutatis, videlicet:

मालतीकुसुमस्येव द्वे गतीह मनस्विनः ।
मूर्ध्नि वा सर्वलोकस्य शीर्यते वन एव वा ॥

et in *Hitopades.* p. 31. ultimum distichon sonat:

सर्वेषां मूर्ध्नि वा तिष्ठेद्विशीर्येत वने ऽपि वा ॥

In eodem sensu fere *Bhavabhûtis* in Uttararâmacharitro p. 7. et *Mâlati* p. 160. dicit: सुरभिणः कुसुमस्य सिद्धा मूर्ध्नि स्थितिर्न चरणैरवताडनानि ॥

26. Versus in Hitopadesum receptus, p. 51., atque ex illo, sive potius e communi fabularum fonte Panchatantro versioni Arabicae insertus est, p. 83. ubi hoc modo sese habet sententia: الا ترى ان الكلب يبصبص بذنبه حتى ترمى له الكسرة وانّ الفيل المعترف بفضله وقوّته اذا قُدّم اليه علفه لا يعتلفه حتى يمسّح ويتملّق. Per अधश्चरणावपातं *deorsum pedem dimittere* canis gestum puto designari illum, quem nos *pedem dare* vocamus. Schol. comparationem inter ambitiosos atque viles homines amplius deducit, quam tamen exscribere haud necesse est, quia sensus per se satis patet.

27. Ex mythologia petita de fortitudine imago est, quam vix intelligas, nisi fabulam ipsam, ad quam spectat, ante oculos habeas. Narratur etenim in *Ramaide* 1, 45. et fusius in *Bharateo*, ex quo *Wilkensius* episodium anglice vertit, nuperrime a *Poleyo* (Chandic. 5, 63.) denuo exhibitum: Quum Dii et Danavi, sive daemones (असुराः) coniunctis viribus oceanum agitarent olim, ut nectar exinde elicerent, et venenum iam apparuisset a Sivo occultatum (v. *Chaur.* 50.), Rahus, Danavorum princeps, primus, ut immortalitatem sibi compararet, clam gustavit potum; Chandrus vero, sive Deus Lunus furtum ulciscens, caput illi abstulit, quod statim, aeque ac Rahuis corpus, immortale factum, ad coelum tetendit. Iam vero ex inveterata erga lunam et solem simul omnia tuentem, qui factum prodiderat, hostilitate utrumque semper sidus persequitur Rahus atque ex parte devorat quando eclipsin illi patiuntur. Quinque alii in versu commemorati planetae sunt, scilicet बृहस्पतिः *Jupiter*, शुक्रः *Venus*, बुधः *Mercurius*, मङ्गलः *Mars* et शनी *Saturnus*, quos etsi praesto sint omnes, non tangit sed praecipuos tantum adit Rahus et id quidem mutilato corpore: eodem modo fortes homines et generosi rem arduam nunquam deserere debent. Vocabulum पर्वन् hac in re proprium, iuncturam planetarum, phases lunae et aequinoctia etiam designat, hoc loco de tempore usurpatur, ubi deliquium patiuntur astra diei et noctis. Fabulam hancce poetae saepe respiciunt, cf. *Málati* p. 84.: राहोश्चन्द्रकलामिवाननचरीं दैवात्समासाद्य ॥ ib. p. 155.: आपूर्णाभिः कलाभिरिन्दुरमलो यातश्च राहोर्मुखं ॥ *Chaur.* vs. 10. Nal. 16, 14. et plane similis poetae Arabici *Ali ben Abi Taleb* est sententia (p. 185. Ed. Kuypers):

وفى السماء نجوم غير ذى عدد
وليس يُكسَف الا الشمس والقمر

Etsi in coelo sunt stellae innumeri, tamen sol tantum et luna deliquium patiuntur.

28. Vishnuem Deum in decem transformationibus s. *Avatáris* varia sub specie externa hominum salutem olim quaesiisse et in tertia revelatione sua *apriformi* orbem terrarum ipsum, ne diluvio periret sustentasse, omnibus notum est iis certe qui ad Bhartriharis sententias accedunt lectoribus. Mythum hunc, aliis exornatum fabulis popularibus, sibi sumsit poeta ad exemplum perponendum: generosiores animos magna quaeque sine ulla molestia moliri ac perferre, sicuti *Chaur.* vs. 50. fabula utitur, ut, promissis standum esse et

Kâlidâsus (Sakuntal. p. 92.) ut principum officia (coll. *Sâhity*. p. 239. infr.) demonstret. Docet vero *Bhart.: mare* illum hodieque portare *aprum*, huno dentibus suis *testudinem* sublevare marinam, in illa ingentem incumbere *serpentem* et hunc tandem, cervicibus porrectis universum terrarum orbem sustentare; qui quidem rerum in hac sententia propositarum ordo, ex simplicissima de Nârâyano imagine enatus paullatim videtur. Spiritum etenim divinum sibi fingunt antiquiores mythologi, sive विष्णुं *omnia pervadentem*, tunc, quod aquas permearet, नारायणं nominatum, aeternitatis serpenti, proprio nomine शेष *discriminatio* nuncupato incumbentem in aquarum facie natasse, donec ex huius Dei umbilico nymphaea exsurgeret quae demiurgum Brahmânem mox emisit in lucem. Ex hac opinione, qua terram serpenti impositam recte poterant concludere, fabula augebatur, quum alii exstarent mythi, qui *testudinem* et *aprum* hoc onere occupatos inducerent: unum igitur alteri impositum sibi fingebant seriores, ad oceanum semper recurrentes, qui tamen ipse in mythologumenis quibusdam aliis elephantis tandem superstruitur. Eandem fere fictionem veteres Arabes excogitarunt seu ex Rabbinorum fortasse fontibus hauserunt et sciscitantibus de universi structura proponunt, quando terram primum per angelum, Atlantem forsitan volunt, dein per lapidem Iacuthum, tunc per taurum, illum denique per piscem ingentem in aequore natantem portari fabulantur. Operae pretium est locum ex Cod. *Damirí*, quem Bibliotheca huius urbis Wallenrothiana conservat, describere; exstat fol. 37. hoc modo: قال وهب بن منبه كانت الارض كالسفينة تذهب وتجيء فخلق الله ملكا فى نهاية العظم والقوة وامره ان تدخل تحتها ويجعلها على منكبيه فاخرج يدا من المشرق ويدا من المغرب وقبض على اطراف الارض فامسكها ثم لم يكن لقدميه قرار ✿ فخلق الله تعالى صخرة من ياقوتة حمراء فى وسطها سبعة الاف ثقبة تخرج من كل ثقبة بحر لا يعلم عظمه الله تعالى ثم امر الصخرة حتى دخلت تحت قدمى الملك ثم لم يكن للصخرة قرار ✿ فخلق الله تعالى ثورا عظيما له اربعة الاف عين ومثلها اذان ومثلها انوف وافواه والسنة وقوايم ما بين كل اثنين منها مسيرة مائة عام وامر الله تعالى هذا الثور فدخل تحت الصخرة فحملها على ظهره وقرونه واسم هذا الثور لوثيا ثم لم يكن للثور قرار ✿ فخلق الله تعالى حوتا عظيما لا يقدر احد ان ينظر اليه لعظمه وبريق عينيه وكبرهما حتى قيل له وضعت البحار كلها فى احدى مناخره لكانت كخردلة فى فلاة فامره الله تعالى للحوت ان يكون قواما لقوايم الثور واسم هذا الحوت بهموت ثم جعل قراره الماء وتحت الماء الهواء وتحت الهواء ماء وتحت الماء ظلمات ✿ *Refert Waheb ben Menubbâh terra est sicuti navis quae abit venitque. Creavit autem Deus angelum summa magnitudine et valitudine instructum quem terram subire iussit et humeris suis portare. Protendens igitur manum*

unam ab Oriente, alteram ab Occidente complexus est terrae angulos illamque sustinuit, neque tamen erat pedibus ipsius quietis locus. Quare creavit Deus lapidem ex carbunculo, in cuius medio erant septies mille foramina, ex unoquoque foramine mare exibat cuius magnitudinem nemo novit praeter Deum. Tunc iussit Deus lapidem subesse angeli pedibus neque tamen lapidi erat fundamentum. Creavit tunc Deus taurum ingentem, cui erant quatuor mille oculi et totidem aures, nares, ora, dentes et pedes inter quos erat distantia itineris centum annorum. Hunc bovem iussit Deus lapidi subesse eumque ferre super dorsum et cornua sua. Vocatur autem bos ille Lutsiâ (?). *Neque porro bovi fuit stabilis locus, quapropter Deus creavit piscem pergrandem, quem nemo poterat intueri propter ipsius magnitudinem et splendorem atque amplitudinem oculorum suorum, ita ut proverbio dicant de eo: si ponas maria omnia in una narium ipsius, sane essent ut granum sinapi in deserto. Huic pisci praecepit Deus pedes subire bovis; nomen autem piscis est Behemot. Sic fundamentum ipsius fuit aqua, sub aqua autem est aer, sub aere iterum aqua, huic denique substratae sunt tenebrae.* — Sed iam ad sententiam nostram revertamus. In priori hemistichio मध्येपृष्ठं singulare quoddam compositum est, de quo cfr. Wilk. Gramm. p. 561. nr. 1074. Schol. recte, पृष्ठमध्ये explicat. In altero hemistichio पयोधिः, ut cum Cod. A. pro पयोनिधिः quod falso Scholia quoque exhibent, legimus, subiectum est; *Oceanus illam* (testudinem) *ab apro dependere sinit,* quod breviter dictum pro: illam testudinem, apri dentibus innitentem, aequor portat. Ceterum serpentis nomen proprium शेषः ex A. B. et Schol. recepimus pro फणी in Edit. Sr. In A. praeterea बिभर्ति deleto च scribitur et errore कपाल pro फलक *circulus, scutum.*

29. Aliam mythologicam imaginem proponit ut fortitudinem et mutuum simul auxilium ferendum recommendet poeta. Montes fingunt alis quondam fuisse instructos; quum vero homines frequentissime molestarent et in urbes transsiliendo eas obruerent, mortales ad Indrum sese converterunt, naturae visibilis dominum, qui fulmine iacto pennas montibus intercidit, unde Indri arcus महीध्रपक्षव्यपरोपणोचितं vocatur *Raghuvans.* 3, 60.; ex aliis vero abscissis nubes factae sunt, quae secundum Brahmândapurânum vel ex igne constant, vel ex halitu Brahmanis, vel denique ex montium pennis. Erant tamen inter montes qui in Oceanum cadentes sortem illam evitarent, ut *Mainacus* mons, Himavantis filius aliique (*Raghuv.* 13, 7.), ast illi quoque, Indri vigilantiam timentes, ex mari prodire non amplius audent (v. infra vs. 68. et Supplem. 17.). Memorabilis sane traditio, quae, quum ignis eruptiones sive vomitus (उद्गार) simul commemoret, ad vulcanorum, alias उल्काः et ज्वालामुखिनः *flammivomi* dictorum, spectaculum haud dubie pertinet, cui accedit quod montes Indrum lapidum pluviâ aggredi dicantur *Raghuv.* 4, 40. — मघवन् nomen Indri, तुषाराद्रिः *frigoris sive glaciei mons* Himavantis est, cuius pennas abscissas per क्लेशविवशं indicat poeta.

30. सवितुरतिकान्त: *solis amantissimus,* in Scholiis et apud *Kâlidâsum* proprio nomine सूर्यकान्त: vocatur Sakuntal. p. 33., ubi eadem imagine monet poeta ne pii, patientia quidem insignes sed ignem intus celantes, irritentur:

स्पर्शानुकूला अपि सूर्यकान्ताः ।
ते कृन्यतेजो ऽभिभवाद्दहन्ति ॥

Sed qualis intelligatur lapis disceptari potest: Chezius *crystallum* proponit; *vitrum ustorium* sive *bullam vitream* Rogerius (*une pierre comme un oeil de verre*); Jonesius *carbunculum:* equidem *Topazium* suspicor, qui proprio quidem nomine पीत: *flavus* (unde hebr. פִּטְדָה) audit, sed a sole aliud nomen तपु: *sol* traxit, quia radios solares ita imbibere putatur ut tandem in tenebris luceat, ἐν σκότει διαλάμπει (*Diodor. Sic.* 3, 38.). Huic *solis amico* opponitur चन्द्रकान्त: quem lunae radiis, tametsi per se frigidis (v. Sring. 35.) ita fingunt incalescere ut sudore conspergatur; loca indicavimus ad *Chaur.* vs. 2. — Lectionem vulgarem निकृतं servavimus contra Cod. A. et Schol. qui विकृतं ad animi commotionem magis pertinens, inducunt.

31. Sensus est: homines generosos natura sua, स्वभावेन् iam ad magna quaeque ferri, neque iuvenili solum ardore stimulatos gloriam accedere; सत्वव्रतां Schol. अलव्रतां explicat.

32. Novum incipit caput quartum, cuius inscriptio in Codd. deerat, apud Rogerium tamen legitur *de l'argent,* proposuimus igitur lemma धनप्रशंसा. Imprecationem et quidem ironicam continet sententia e mente eorum, qui divitiis unice intenti, virtutes postponunt omnes. Similia saepe ab omnium gentium poetis proferuntur: in *Proverbiis* exstat (10, 15.) *opes arcem esse divitum;* apud *Motenabbium:* فلا مجد في الدنيا لمن قل ماله graece dicitur: δύναμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα et rell. Ad lectionum varietatem quod attinet, ज्ञातु corrigendum erat in यातु (vid. Nit. 13.). अर्थ: in singulari legendum esse येन quod sequitur, iubet; in fine autem प्राया: ut recte habent Codd. — In reliquis Scholiastam secuti sumus, qui ज्ञातिं *nobilem originem* per महत्वं, शीलं per सद्वृत्तं explicat; अभिजन: tamen hoc loco non videtur *familiam* स्वजन: ut ille reddidit, sed potius significare *natale domicilium, a native spot,* Amar.

33. Ordinem membrorum a nobis receptum servant Codd. A. B. et Rogerius. Ceterum cf. Hitopad. p. 30. ubi plures de auri sacra fame querelae exstant. Schol. desiderantur.

34. Coniunguntur plures res quae aliis corrumpuntur, pereunt atque dehonestantur, verbum enim विनश्यति per Zeugma ad omnes pertinet. In universum quidem sententiae sensus est κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός ita ut cardo in ultimo membro, quod in talibus collectivis observari licet enunciatis, versatur: pecuniam male administratam inutilem esse et evanescere. In Cod. B. दुर्मन्त्रात् *per malum consiliarium* legitur haud male; pro पति: *dominus,* ut est in Edit. Sr., substitui यति: *devotus* ut et Rogerius habet, in Codd. प et य simili fere ductu scribuntur, neque adsunt Scholia, sed नृपति: iam aderat et सङ्ग: „studium

et affectus, quo animus vehementer tenetur" (Schleg. ad Bhagav. 2, 48.) κατ' ἐξοχήν de coenobitis usurpatur, cf. *Uttararâm.* p. 25.: सतां सद्भिः सङ्गः कथमपि हि पुण्येन भवति coll. *Bhartr.* Vaiv. 89. अलालनात् in Edit. Sr. aperte falsum est, delevimus apostrophen, apographis et sensu iubentibus; नध्ययन praebet A. scripsimus ergo ऽनध्ययन, अध्ययन enim vulgatae et metro et sensui repugnat.

35. In avaros dictum, ut apud *Saadium* in Gulist. p. 208.: dignus est is ut opes amittat qui neque iis fruitur ipse neque aliis opitulatur. Post नाद्यः Cod. A. च inserit quod metrum respuit. Scholia desunt.

36. Sententia haud sane, singula si spectas, facilis, in eo vertitur ut demonstret: homines olim divites honore semper frui, etsi divitias eleemosyna pauperibus distributâ amiserint, quemadmodum valor quarundam praestantium rerum atque auctoritas haud destruitur etsi earum vis et virtus debilitata sit. Scholiis caret versus, qui in lectionum varietate simul est vexatissimus, iudicent igitur critici num mihi contigerit sensum ubique divinasse et sententiam sanavisse, certe medelam probabilem attulisse. Primum शाणोल्लीढः ut Edit. exhibet, *cote allisus* esset ac *detritus*, quod tamen de auro potius valeret; de lapidibus pretiosis ne id quidem dici potest quod Rogerius suggerit: *qu'aycqu'une pierre pretieuse devienne plus petite en l'usant.* Verum tamen apographa शोणोल्लीढः scribunt, sed in hoc denuo haereo, neque enim *rubinus*, qui शोणरत्नं et शोणमणिः dicitur (cf. *Sâhity. Darp.* p. 121.) quadrare videtur, quare de flumine *Sona*, donec certiora didicerim, intelligam, cuius fluctibus gemma parumper deteritur. Fluvium illum, in Gangem decurrentem et ob auri saltem copiam insignem, unde nomen traxit हिरण्यवाहः Ἐραννοβόας (v. *Schleg.* bibl. Indic. I, p. 251.) lapides quoque pretiosos secum ferre, quum tota fere India illorum sit ferax, vix est dubitandum. Dein pro हेतिनिहतः ex Cod. B. हेतिदलितः recepi, quia निहतः proprie *occisum* significat et in hoc nostro loco ambiguitas certe tollenda erat. Idem Cod., multa ut scriptoris errata taceamus, शरदि et quae sequuntur transponit cum सुरतेत्यादि ex hemistichio secundo; शरदा Cod. A. proponit et cum सरितः contra metrum coniungit. Pertinent haec ad fluminum Indicorum faciem, tempore pluviae prorsus saepenumero mutatam, sive ut est in *Uttararâmach.* p. 35.: पुरा यत्र स्रोतः पुलिनमधुना तत्र सरितां ॥ dicit ergo flumen ipsum manere etsi per alluviones detrimenti aliquid ceperit, sicut in antecedentibus elephantis valorem non imminui ait tametsi urigine non amplius tacti. Initium hemistichii alterius ad lunae phases pertinet, quae lunam ipsam non debilitant; क्षयः scripsimus, Anusvaro deleto. Enunciatum sequens singularem simul ac pluralem numerum admittit, praetulimus priorem, sensus autem fere est ut in *Proverbiis* 30, 19. דרך הגבר בעלמה non enim prodit se cum viro rem habuisse. Pro निम्ना in Cod. A. निम्नाः exstat, quo forsitan नम्राः *inclinati* significare voluit scriptor, ferendum sane vocabulum, sed praeferendum videtur निम्न proprie *profundus* h. l. depressus, humilis. In Cod. B.

denique, रात्रान्ते legitur et in fine वरा: quod tamen नरा: quoque legi potest. Ceterum Rogerius laudandus est propter ultimam versus partem bene perceptam.

37. Sensus est: eundem hominem, inopia laborantem modo desiderare videas res mundanas, modo vero illum ipsum, ubi desideria expleverit opes spernere omnino; haec poeta indicat per अनेकान्त्या गुरुलघुतया *non uno modo comparatam rem, honorificam simul et levem habitam.* Vocabulum यव per *frumentum* in universum reddidi, proprie tamen *hordeum* et *panicum miliacum* designat, hoc loco vero haud dubio *oryzae* vel etiam *hordeacei decoctum,* quod gratis distribuitur in diversoriis, intendit, iam propter vocabulum प्रसृति *hapsum,* ut Medici loquuntur, quod de liquidis tantum est in usu; Rogerius praeterea de aqua oryzata intellexit. Verbum स्पृह् h. l. fortius quasi *inhiare* est, ubi Dativo et Locativo illi cognato (cf. 42.) adstruitur; huic praecedit genitivus, ut ita dicam partitivus: *aliquid decocti. Oppletum,* संपूर्ण cave ne de fame ac siti exstincta capias, sed de fortuna ampliore dicitur h. l. (लक्ष्म्या ut Schol. addit). कलयति ex membranis recepimus pro मन्यते Edit.

38. Versus aureus regibus suadet ut omni cura ac diligentia homines imperio subiectos colant, bonis omnibus recte frui si cupiant. *Terram* sub vaccae specie sibi repraesentare Indos, tum ex vocabulis गो: et भू: quae *vaccam* simul *terram*que significant, tum ex mytho illo de पृथिवी dea, notum est, quem in *India* (I. p. 252.) illustravimus; sic etiam celeberrima illa vacca कामधेनु et कामधुक् (*Nalus* 2, 18. ubi prima explicatio quam *Boppius* in Notis ad novam edit. proposuit, hac nostra sententia confirmatur) revera tellus est, omnia desideria explens, ut satis indicat poeta cui accedit *Raghuv.* 1, 26. गां दुदोह *vaccam s. terram mulsit.* — लोक *homines,* ut saepe complectitur omnes; de कल्पलता supra vidimus (*Sring.* 89.). *Loiseleur,* qui sententiam chrestomathiae suae inseruit, यदि दुधुक्षसि transposuit, quod metrum non admittit; एनां legimus cum A. et Schol., पुषाण Imperativum, (Schol. पोषय) omnia praebent apographa; in secundo hemistichio Cod. A. परितुष्यमाणे, B. परितोष्यमाणे exhibet, cuius alterum ferri potest. अनिशं denique huic verbo non adstruximus sed sequenti फलति ex auctoritate Scholiastae.

39. Cohaeret sententia, quam suam fecit Vishnusarman in *Hitop.* (p. 77.) cum antecedente: ditescere si cupiat princeps et felicitate gaudere, meretricum quasi indolem prae se ferat; neque enim in universum est sumendum praeceptum, sed, uti Rogerius fecit, hypothetice: *un gouverneur du pays se doit comporter* etc. Epitheta omnia ad नीति: sive *vitae rationem* redeunt. In Hitop. alii पचुरनृत° in secundo hemistichio, alii पचुरमित्र° quod *Schlegelius* recepit, legunt, ut वेश्याङ्गना pro वाराङ्गना (vid. *Lass.* in Comment. p. 132.): nos nihil omnino mutavimus, quia Codd. omnes, quotquot inspeximus, inter se conspirant et lectionem Edit. Sr. tuentur, quam etiam sequitur Rogerius. Scholiasta tantum मृदुवादिनी inducit et per मधुरा° explicat. Ceterum, ut comparationem recte intelligat lector, Va-

santasenae in *Mrichhakat.* vitae rationem sibi ante oculos ponat, meretricis aeque famosae ac Phryne, Lais, Doridion, Nico Samia aliaeque fuerunt.

40. Scholia desunt et sententia sine dubio facillima est. घत्ता mendosum, in घात्ता correximus, iubentibus Membranis ac sensu.

41. Hominum sortem per Deum praescriptam esse sententia inculcat (cf. vs. 89.). Notanda memorabilis figura de libro divino in quo mortalium fata a Deo conscribuntur, quemadmodum hominum facta in tabulas referre Iovem existimabant veteres; cf. *Euripidis* fragm. Melanipp. p. 100. in poetis scenic. Graecor. Edit. Dindorf: coll. Exod. 32, 32. et saep. in Bibliis. निज Schol. स्वकीय ad hominem, non ad Deum pertinere vel ipse contextus docet; vocabulum भाल a भल् *describere, destinare, fatum* hoc loco significat, पट्ट autem proprie *sericum textatum* est, dein *regis diploma,* Indos enim iam antiquitus ἐν σινδόσι scribere consuevisse, Nearchi apud Strabonem (p. 493.) testimonium prostat. Vocabulum फलं in fine coli prioris cum धनं commutant Codd. de frumento, κατ᾽ ἐξ. oryza, desumpta imagine, illud vero de arbore frugifera; nos *fructum* in versione retinuimus ne pulchra periret ambiguitas. Pro नियतं eadem varietate, quam *Chaur.* 42. invenimus, Codd. नितरां h. e. निश्चये Schol., legunt; in vocabulis च न° dein variant, scilicet A. habet ततो नाधिकं B. nova imagine inducta: वनान्ते ऽपि वा *vel etiam in sylva,* neque tamen placet, haecce lectio, quia iam sibi opponuntur *solum aridum* et mons *Meru* auro abundans, सुवर्णाद्रौ Schol. — In hemistichio secundo त्वं धीरो recepimus ex A. et Schol., quia sententiae vim auget, तद्धीरो esset *quapropter* तस्मात् कारणात्; pluralem denique *cadi capiunt* sola Edit. Sr. praebet. Ceterum ad sensum proxime accedit illud *Mewlani*

کر بریز بحرا در کوزهٔ ۞ چند کنجد قسمت یک روزهٔ

42. Primus in sectione दुर्जनप्रशंसा versus vitiorum enumerationi illi vs. 52. fere opponitur, facillimus ceteroquin est neque scholiis instructus. Inter lectiones variantes secundi membri eligenda erat ea quae maxime est concinna in casibus similibus; in B. ubique genitivus est परधनस्य हृति परयोषितां, in Edit. Dativus, sed sequente Locali परधनाय रतिः परयोषिति, in A. Locativus utriusque nominis, quem adoptavimus, praesertim quia च abesse vix poterat. Quae restat lectio B. स्वजन haud spernenda est.

43. Legitur distichon in *Hitopades.* p. 22. cuius lectiones eo libentius recepimus, quod in secundi hemistichii vocabulo भूषितः pro अलंकृतः Codd. conspirant omnes; in priore A. legit विद्यया भूषितो ऽपि सन् B. autem: विद्ययालंकृतो यदि ॥ *Rogerius* ex mente quorundam Indorum refert angues olim rubinos in capite gessisse (collat. Raghuv. 17, 63. सर्पस्य शिरोरत्नं ।) quae quidem opinio ex hac sententiae imagine forsan enata est, cui accedit quod फणा serpentis gemma frontalis vocatur. Narrant quidem veteres δράκοντος λίθον sive *Dracontitem* in draconis capitibus inveniri (*Poseidippi* Epigr. 15. a., in Anthol. II. p. 50. Plin. 37, 37.) sed vix de hac re sermo est apud Bhartriharim. Scholia non adsunt.

44. Ad calumniatores et malevolos redit sententia qui omnes virtutes in vitia convertunt, sive ut adagium graecum loquitur: *φασὶν κακίςες οἱ πονηροὶ τὲς καλές.* Lectionum varietas nullà adest praeter unum in membro secundo vocabulum ऋजौ *recto,* quod Cod. A. una cum Schol. in मुनौ commutavit, et recte quidem, opposita si spectas: sequens enim विमतिता est प्रज्ञाराहित्यं ॥ Cetera nulla egent explicatione.

45. Singula distichi enuntiata paullulum circumscripsimus ut linguae latinae ingenio consuleremus, etenim in talibus sententiis collectivis ut ita dicam breviloquentia, coniuncta simul vocum *πολυσημεία*, obscuritatis aliquid parat praesertim si forte pronomen in genere duobus substantivis correspondet, his insuper metri necessitate transpositis, ut in Suppl. vs. 10. राज्यं किं प्रज्ञाफलं quod, nisi contextus obstaret, reddere posses: *quid sapientiae fructus valet prae imperio?* Amant enim poetae interrogatione किं res enumerare diversas (cf. vs. 18.), ita ut *libido quid de virtute* revera sit: nil inhonestius est libidine; in aliis vero phrasin solvere debemus: *non opus est hac re quando adest illa.* Quae si recte suis locis capiuntur, versum, scholiis destitutum, facile intelligamus, cuius sensus in universum est: suis virtutibus contentum hominem, malorum calumniam curare non debere, ita ut vis omnis cadat in *malam famam* in fine nominatam, quae tamen morte peior est reputanda. लोभश्चेद् contra metrum scribunt Codd. A. et B., variant vero omnes in secundi hemistichii vocabulo किं निजैः Edit. Sr., किं गुणैः B. (forte गणैः voluit) et किं जनैः A.; posterius in textum recepimus hoc sensu ut multis hominibus non sit necesse quando bonorum consortium contigerit. सुमहिमा ut Cod. A. vocabulum sequens consignavit, male सुमहीमा scribens, reiiciendum duco, idem enim स्वमहीमा denotat ac महात्म्यं.

46. Citatur versus in *Kâvyaprakâso* p. 166. et exinde in *Sâhityadarp.* p. 357. tanquam exemplum bonarum rerum cum pravis coniunctarum, सदसद्योगाः, sive vitiis laborantium. Annotat auctor esse aliquos qui in universum sumant sententiam et ad improbum referant omnia quae enumerantur mala; alios autem qui contrarium in quovis enuntiato septenario ponant. Recte quidem, tametsi ad hominem vilem, in fine commemoratum, omnia tendant. Num मुखमनक्षरं स्वाकृतेः recte intellexerim de homine pulchro sed muto prorsus et indocto, affirmare non ausim; Scholia enim desiderantur. Veram vocabuli नृपाङ्गनगतः scriptionem uterque supra laudatus liber rhetoricus praebet, proprie est: *qui principis atrium adit. Telum menti infixum* proverbialis est locutio pro eo quod ingratum habetur et cordolium, sic हृदयशल्यं legitur *Mâlatî* p. 26. 110. *Vikramorv.* p. 4. प्रियनाशे हृदि शल्यमर्पितं *Raghuv.* 8, 87. et saepius.

47. Posterius hemistichium adagium sapit a sacris petitum, quod iisdem fere verbis *Saadi* expressit in *Gulist.* p. 21.:

اگرصد سال گبر آتش فروزد ✿ اگر یکدم در او افتد بسوزد